

Siunissamut takorluukkat

Inuiaqatigiit aqqissugaanerat pillugu
iliuusissatut pilersaarutissatut siunnersuut

Naalakkersuisut, september 2000

Siunissamut takorluugaq

Imai:

1 Siunissamut takorluuqaq	5
1.1 Inuiaqatigiit aqqissugaanerannik allanngortiterineq	9
1.2 Namminersorlutik inuussutissarsiortut pitsaanagerusunik atugaqartinneqarnerat	10
1.3 Ilinniartitaaneq suliffeqarnerlu	11
2 Inuiaqatigiit aqqissugaanerannik allanngortiterineq	12
2.1 Tapiissutit ikinnerusut takulertoruminarnerusullu	13
2.2 Assigiimmik akeqartitsineq.....	15
2.3 Namminersortunut ingerlatassanngortitsiortorneq.....	19
2.4 Attaveqaatitigut pilersuinnikkullu atortorissaaruteqarneq pillugu aqqissuussineq eqaatsoq.....	21
3 Namminersorlutik inuussutissarsiortut pitsaanagerusumik atugassaqaarnissaat	27
3.1 Inuussutissarsiutinik siuarsaaneq erseqqissoq paasinartorlu....	28
3.2 Aallarnisaasut amerlanerusut	30
3.3 Akileraarutinik aqqissuussineq atoruminartoq unammillersinnaasorlu.....	31
3.4 Nunap iluani ileqqaarneruneg.....	32
3.5 Inatsisitigut pisariillisaaneq eqqortumillu unammilleqatigiisitsineq.....	34
3.6 Siunnersuineq suliniarfiulluartoq sunniuteqarluartorlu.....	35
3.7 Niuerfinni tuniniaaneq paasissutissiinerlu	37
3.8 Pisortat allaffeqaarfii kiffartuussilluarnissamik soqutiginnittut....	38
4 Pisinnaasaqassutsimik ineriartortitsineq - Ilinniartitaanermut suliffeqarnerlu	41
4.1 Pisinnaasaqassutsimik ineriartortitsineq inuussutissarsiutinik ineriartortitsinermut killiliussatut	42
4.2 Ilinniartitaaneq	46
4.3 Suliffeqarnermut tunngasut.....	50
4.4 Ilisimatusarneq ineriartornerlu	52
4.5 Ilaqutariit akisussaaffiat.....	54
5 Iliusissatut pilersaarut	55
5.1. Eqikkaaneq inerniliinerillu	56

Siunissamut takorluugaq

1 Siunissamut takorluugaq

Ukiuni aggersuni Nunarput qaangerniagassaqaqaaq. Nunarsuarmioqatigiit imminnut qanilliartuinnarput aammalu silarsuarmi aningaasarsiorneq niuerfiit pilertoqisumik allanngoriartornerannit nalaanneqarpoq.

Naleqqussarsinnaassuseq, allanngortiterinissamut piareersimaneq aammalu unammillersinnaassuseq suut tamarmik paasiu-minarsarneqarnerannik ersarissarneqarnerannillu ilaqarlutik pingaartinneqaraluttuinnarput.

Nunarput qaangerniagassanut tamakkununnga sapingisaq tamakkerlugu upalungaarsasimasariaqarpoq tamaaliornikkullu nunarsuarmioqatigiit aningaasarsiornerannut akulerukkiartor-nini oqilisarlugu.

Nunarput ukiuni 20-ni namminersornerunermini angusaqarsimaqaaq, tulluusimaarutissallu amerlaqaat. Nunarput ullumikkut nunarsuarmi nutaaliaanerpaat ilaannik avataasiutinik aalisariuteqalersimavoq. Nunanit allanit taarsigassarsiat siusinaartumik akilerneqartarput, Namminersornerullutillu Oqartus-sat aktiaateqarluni ingerlatseqatigiiffiutaat arlaqartut nammin-neerlutik napaniarnissaminnut piariilerput, suliffissaarusimaneq ukiuni makkunani annikilliartorpoq kiisalu aningaasaqar-nerput patajaappoq. Tamakku tamaasa ataatsimut isigalugit namminersornerunerup ineriartorteqqinneqarnerani alloriar-nermut tullermut ikaarsaarutigissallugit pitsaviupput.

Tamakkulu aallaavigalugit Naalakkersuisut ukioq 2000-ip aal-lartinnerani Aningaasaqarnikkut ingerlatsineq pillugu Nalunaa-rummini Inuiaqatigiit Aaqqissuusaanerat pillugu Iliuusissatut ataatsimut pilersaarumminnik saqqummiussinissartik siun-niuppaat.

Inuiaqatigiit aaqqissugaanerat pillugu ingerlatsinermi siunerta-rineqarpoq nunatsinni inuussutissarsiutinik ingerlataqartut pit-saanerpaanik atugassaqartinneqalissasut taamalu aningaasar-

siornikkut siuariartorneq, suliffissaqartitsineq isertitaqassuserlu suli qaffakkiartuinnartissallugit.

Suliniutigisassat ilaat annertoorujussuupput inuiaqatigiillu kalaallit tunngavimmikkut allanngartiterneqarnerannik nassataqassallutik - allalli Namminersornerullutik Oqartussat inuussutissarsiorneq pillugu, inuiaqatigiillu sinneri pillugit malittarissasiortarnerisa allanngartiterneqatsiarnerinut tunngasuussapput. Suliniutissat ilaat aatsaat pisinnaapput annertuumik misissueqqissaartoqareerneratigut - allat piffissap sivisunngitsup ingerlanerani pisinnaapput.

Aamma inuiaqatigiit aqqissugaanerit pillugu iliuusissatut pilersaarut naalackersuinikkut aqqiissutissanik - tassa ukiunut tulluuttunut qulinut-15-inut atuuttussanik - ineriivikkanik imaqanngilaq. Tassami inuiaqatigiit kalaallit silarsuarmioqatigiillu allanngartornerat taamaaliornissamut sukkavallaaqaaq. Siunissamut ungasinnerusumut isigiartuinnartilluta suliniutissat suunissaat tulleriarinerillu qanoq pinissaat eqqoqqissaartumik oqaatigisinnaajunnaariartortarpavut.

Akerlianilli ineriartornermi kissaatigisatsitut ittumi *nalerassavut* Inuiaqatigiit Aqqissuusaanerit pillugu Iliuusissatut pilersaarutikkut aalajangiunneqarput.

Suliassat ataasiakkaat qanorluuniit annertussuseqaraluarpata anguniakkat piviusunngortinneqarnerannut apeqqutaassapput naalackersuinikkut toqqaanerit arlallit. Aqqutissat toqqakkat piffissami qaninnerpaami, imaluunniit inuiaqatigiit ilaanni, ajorseriarnertut misigineqartarumarput, illuatungaatigulli aningaasarsiornikkut siuariartornermut periarfissat, taamalu inuunarnerup oqinnerulerneranut, qularnaarneqarnissaanut avaqqunneqarsinnaanatik.

Taamaammat naleqqat, Inuiaqatigiit Aqqissuusaanerit pillugu Iliuusissatut Pilersaarutini saqqummiunneqartut, naalackersuinikkut siammasissumik aalajaatsumillu tapersorsorneqarnissaat aalajangiisuulluinnassaaq. Isumaqatigiinneq taama ittoq, tassa naalackersuinikkut allaffissornikkullu, aatsaat *ukiorpaa-*

lussuarni aalajangiussimaneqartuarpat inuiaqatigiit aqqis-sunneqarnerat pillugu ingerlatsineq isumannaatsumik piviusunngortinneqarsinnaavoq.

Sammivissarput aalajangiutissagutsigu suna anguniagarinerlugu ilisimalluartariaqarparput - inuiaqatigiit qanoq ittut pilersin-riarpavut? Naalakkersuisut suna anguniagarinerlugu qularuti-ginngilaat. Nuna sanarfineqassappat siullermik pingarnermillu kinaassutsimik ilisimanninneq erseqqissoq, nammineernissamut piumassusermik nukimmillu imaqartoq, pigineqartariaqarpoq. Naalakkersuinikkut nammineerniaraanni nammineq iliuutsinut akisussaassuseqarnissamut piumassuseqartoqartariaqarpoq ta-matumunngalu piginnaaneqartoqartariaqarluni. Naalakkersui-nikkut nammineertoqassappat aningaasarsiornikkut siumukar-toqartariaqarpoq, patajaatsumik ingerlasoqartariaqarluni kiisalu pituttorsimaffeqartariaqarani.

Aningaasatigut imminut napatinneq aamma qaffasissumik ilin-niarsimassuseq naalakkersuinikkut namminiissusermik piler-sitsisarpoq - paarlattuanik pinnani.

Ataatsimut isigalugu nunatta siunissaa pillugu anguniagaq pin-gaarneq ima oqaatigineqarsinnaavoq:

”Nunatta naalakkersuinikkut nammineernerulerneq anguniassavaa aningaasarsiornikkut nammineersin-naanerulerneq, niuerfinnut samminerulerneq oqimaaq-qatigiissilluakkamillu agguaassisarneq pillugu naa-lakkersuinikkut ingerlatsineq tunngavigalugit.”

Maannamut aningaasaqarnikkut ingerlatseriaaserput aqqutigalugu inuiaqatigiit kissaatigisatsitut ittut angunissaat qular-naarneqarsinnaasimavoq. Siunissarli ungasinnerusoq isigalugu aamma nassuerutigisariaqarparput nunatta aningaasaqarnera kiisalu inuiaqatigiit aqqissuusaanerat suli ilusilersugaanermik-kut tunngaviusumik ajornartorsiuteqarmata:

- Inuussutissarsiorneq ataasiinnaaqisumik sammivilik, anertuumik aalisarnermik tunngaveqartoq.
- Qallunaat naalagaaffiannit ataatsimoortumik tapiissutit toqqammavigineqaqaat nunatta isertitarisartagaasa ilarpassuarimmatigit.
- Pisortat ingerlatsinerat annertoqisoq.
- Ilinniarsimassuseq annikitsoq.
- Tunisassiorsinnaassuseq annikitsoq
- Ikorsiissutisisartut amerlaqisut inuiaqatigiit avataannut pisimasut ajattukkallu.

Tassalu inuiaqatigiit kalaallit anguniagassaasa pingaarnertit ilagissavaat inuiaqatigiit ilusilersugaaneranni ajornartorsiutit tamakku allanngortissallugit. Sakkussaq pingaartillugu salliutillugulu atugassaq tassaassaaq *namminersorlutik* inuussutissarsiorlut siumukarluualernissaat - inuussutissarsiorneq assigiinngisitaarnerusoq taamalu navianartorsiornissaminnut ungasinnerusut pilersinniarlugit. Taamaaliornikkut aningaasaqarniarnikkut siuariartornerup nunatsinni tunngaveqartuarnissaanut aallavik pingaarutilik qularnaarneqassaaq, piffissallu ingerlanerani pisortat ingerlatsinernut akuliusimajunnaarnerunerannik kinguneqassalluni.

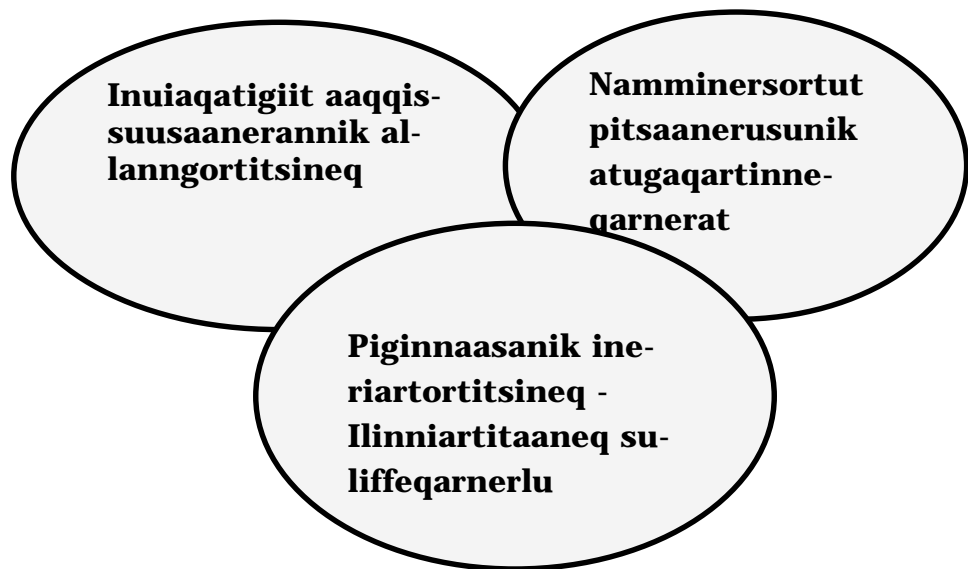
Taamaammat naalackersuinikkut pituttorsimannginnerulissagutta namminersorluni inuussutissarsiorneq ingerlalluortoq kii-salu amerlanerusunik suliffissaqartitsiviusoq pilersinniarlugu tunngavissat atugassallu pitsaanerpaat pilersinneqartariaqarput. Taamaammat ukiuni aggersuni nunatta ineriartornerani inuussutissarsiornekkut ingerlatsineq pingaaruteqarluinnartussaavoq.

Taama suliniarnermi inuiaqatigiinni sutigut tamatigut avatangiisit isiginiarneqartarnissaat piujuartitsinissamillu tunngaveqarluni ineriartortitsinerup akulerutsinneqarnissaa tunngaviit pingaarnertit ilagissavaat. Taama tunngaveqarneq susassaartut qanimut suleqatigalugit naalackersuisut ineriartortinniarpaat. Tunisassioriaatsit atueriaatsillu piujuartitsinissamik tunngavillit pilersinneqarnissaat pisariaqarpoq, aningaasarsiornekkut siuariartorneq avatangiisinik artukkiinermik pisuussutinillu atui-

nermik kissaatigineqanngitsumik pilersippat.

Piujartitsinissamik tunngaveqarluni ineriartortitsineq aningaa-saqarniarnikkut ineriartornermut, unamillersinnaassutsimut suliffissaqartitsiniarnermullu sanilliullugu annertuunik iluaqu-tissarsiviusinnaavoq, taamaattumillu piujartitsinissamik tunngaveqarluni ineriartortitsilernermet ikaarsaariarneq nuna ta-makkerlugu iloriusissamik tunngaveqartariaqarluni.

Inuiaqatigiit aaqqissugaanerata pillugu iliuusissatut pilersaarut pingasuinnik pingaarnerusunik imaqarpoq, taakkulu tamarmik inuussutissarsiornerup ineriartortinneqarnerani siunissami pin-gaaruteqarluinnartussaapput:

1.1 Inuiaqatigiit aaqqissugaanerannik allanngortiterineq

Nunatsinni pisortat ingerlataat inuussutissarsiornermut tamar-mut sunniutilerujussuupput, tassa ingerlatseqatigiiffiit pisortat pigisaat pissutigalugit kiisalu nunatsinni, pisortat tapiissutininik amerlaqisunik aqutsivigisaanni, nunap pissusia aammalu anin-gaasarsiornikkut atukkat pissutigalugit.

Pisortat ingerlataat inuiaqatigiit kalaallit nutaaliangorlutik atu-garissaarfiullutillu ineriartorsimanerannut tunngaviliisuulluin-narsimavoq. Apeqqutaasorli tassaavoq pisortat inuussutissar-siornermut akuliusimanerat taama sunniuteqartigiinnassaner-

soq. Taamaammat pisortat nunatsinni inuussutissarsiornermi qanoq inissisimanerata isummerfiginissaanut Naalakkersuisut piffissanngorsoraat.

Taamaattumik siunissami inuussutissarsiornikkut ingerlatsineq eqqarsaatigalugu makku nalilersorneqartariaqarput:

- Tapiissuteqartarneq
- Assigiimmik akeqartitsineq
- Pisortat suliffeqarfiutaat
- Ineqarnikkut ingerlatsineq
- Angallannikkut ingerlatsineq

Inuiaqatigiit aqqissuussaanerata allanngortinneqarnissaa imm. 2-mi quppernemi 12-imiit 26-imut sukumiinerusumik allaaserineqarpoq.

1.2 Namminersortut pitsaanerusunik atugaqartinneqarnerat

Namminersornerullutik Oqartussat inatsisiliortarnermikkut kii-salu atugassarititaasunik arlaqartunik aalajangersaasarnermikkut namminersorlutik inuussutissarsiortut atugaannik aalajangiisarput. Soorlu makkunatigut:

- Akileraarutit akitsuutillu
- Inuussutissarsiutinik siuarsaniarluni aqqissuussinerit
- Siunnersuinerit
- Unammilleqatigiinnermut malittarisassat
- Teknikikkut malittarisassaqaqartitsinerit

Sutigut tamatigut suliffeqarfiit periarfissaannut atugaanullu sunniuteqartutigut Namminersornerullutik Oqartussat suliasaat tassaavoq pitsaanerpaanik atugassaqaqartitsissallutik toqqammavissaqaqartitsissallutillu. Inuiaqatigiit aqqissugaanerata pillugu ingerlatsinikkut suliassaq tassaassaaq tamakkunani tamani suliniarnerit ataatsimoorullugit, ataqatigiissillugit, ataatsimullu anguniagaqarfialugit ingerlanneqarnissaat.

Namminersortut pitsaanagerusunik atugassaqartinneqarnissaat imm. 3-mi quppernemi 27-imiit 40-imut aallaaserineqarpoq.

1.3 Ilinniartitaaneq suliffeqarnerlu

Ilinniartitaanikkut suliffeqarnikkullu ingerlatsinermi suliniutit nunatsinni pisortat namminersortullu ingerlataasa ineriartornerannut pingaaruteqarluinnarput. Ilinniarsinnaassuseq tamatumunngalu piumasuseqarneq inuussutissarsiornikkut ingerlatsinermi toqqammavissat pilersinneqarnerannut pitsaanagerpaamillu atornerarannut aallaavissaapput.

Piginnaasanik ineriartortitsinerup sakkortusarneqarnissaa ilaqtigut uku aqqutigalugit pilersinneqassaaq:

- Ilinniartitseriaatsikkut
- Suliffeqarnermut tunngasutigut naalakkersuinikkut ingerlatsinikkut
- Ilaqtariitsigut

Pisinnaasanik ineriartortitsineq - ilinniartitaaneq suliffeqarnerlu imm. 4-mi quppernemi 41-miit 54-imut allaaserineqarput.

2 Inuiaqatigiit aqqissugaanerannik allanngortiterineq

Pisortat inuussutissarsiornermi toqqaannartumik akulusimaneerat aqqissugaanermi ingerlatsinikkut suliniutitigut pilersaarummi pingaarnepaajuvoq. Tamanna nassuerutiginninneruvoq nunarput oqaluttuarisaanikkut nunattalu nunarsuup suatungaani inissisimaneeratigut inuiaqatigiit aningaasaqarnerat aningaasallu qanoq aagguaanneqartarnerat pillugit immikkorluinnaq ittunik qaangerniagassaqarmat.

Ullumikkut aningaasarsiornikkut imatut aqqissuussisoqarsimavoq sumi najugaqartarneq inuussutissarsiornerlu aqqissugaallutik, nunaqarfiit isorliunerusullu pigiinnarneqarnissaat naatsorsuutigilluinnarlugu.

Inuiaqatigiilli atugarissaartut ineriartornerisa peqatigisaanik aningaasatigut aqqissuussinerpassuit ima sammisumik ingerlasimapput akit eqqortut aningaasartuuterpiaallu attaveqaatitigut atortorissaarutitut sumilu najugaqartarnermut tunngasut takulertoruminaallisimallutik. Taamaattumik aqqissugaanikkut ingerlatsinermut tunngatillugu suliniutissanut pilersaarummi matumani pineqanngilaq inuiaqatigiit aqqissugaanerata anner-tuumik allanngortinnissaa, akerlianilli agguaassinerit allanngortinnerat aqutigalugu pilersikkumallugu aningaasartuutit tamatumunnga tunngasut takulertoruminartuuniissaat paasilertoruminartuunissaallu, tamanna tunnavigalugu ingerlatsinikkut toqqaasariaaqarnerit pingaarnersiuisariaqarnerillu naammassinnaaqqullugit.

Toqqaanissani taakkunani pineqarput inuussutissarsiornikkut ingerlatsinerup tunngavissinneqarnissaa, aamma inuttut atugarisat sumilu najugaqarneq tunngavigalugit atugarissaarnerup tamarmiusup oqimaaqaatigiiaakkamik ineriartortinnissaa.

2.1 Tapiissutit ikinnerusut takulertoruminarnerusullu

Ullumikkut nunatsinni inuussutissarsiummik ingerlataqartut Namminersornerullutik Oqartussaniit tapiiffigineqartarnerujusuaq pinngitsoorsinnaangilaat. Tamanna pisariaqarsimavoq inuussutissarsiornerup immikkoortuisalu assigiinngitsut ineriartortinnissaannut. Maanna piffissanngorsimavoq tapiissutit tamakkua misissuataassallugit inuussutissarsiornermullu sunniutaat nalilersussallugit kiisalu isummerfigissallugu nunatsinni inuussutissarsiornermi kajumissaarutit aningaasatigullu isumatumik iliuutsit suut kissaatigineqarnersut.

Tapiissutit nutarternerat ataatsimut isigalugu periuuseriniakkamut tunngatittariaqarpoq, tassalu inuussutissarsiornerup namminersortut ingerlataasa sakkortornerunissaat annertusiar-tornissaallu - assigiinngitsunut samminerusumik patajaanneru-sumillu inuussutissarsiorneq ingerlasinnaaq qullugu. Taamatut-taaq tapiissutit unammilleqatigiinnermut equitsigajuttarput.

Tapiissuteqartarnernik aaqqissuussinerit ataasiakkaat nunaqarfiit isorliunerusullu piujuartinneqarnissaasa pingaarnerusumik isiginiagaqartarnernik tunngaveqarput,

Ilisarnaataavorli aaqqissuussinerit atuuttut ataqatigiiaarneqannginnerat - ilaatigut misilittakkat tunngavigalugit nalerisaa-nerit, ilaatigullu aaqqissuussinerit ataasiakkaat imminnut ata-qatigiiaarnerat akornannilu ajornartoorutit immersornerat. Ta-matuma saniatigut aaqqissuussinerit allaffissornikkut aqunne-qarnerinut periusissior-nissaq pisariaqartinneqarpooq, taakku-nunnga tunngasut ullumikkut taamungaannarpasitaarpasim-mata.

Naalakkersuisut anguniagaat

Naalakkersuisut anguniarpaat tapiissutit ataatsimut isigalugu appartinneqarnissaat, taamaalilluni inuussutissarsior-nikkut ingerlatsiner-mi iliuusissatut periusissamat naapertuuttumik aala-jangersaganngorlugit, aammalu ataqatigiis-sumik ataqatigiiaak-kamillu piviusunngortissinnaajumallugit.

Tamatuma saniatigut Naalackersuisut anguniarpaat aningaasat pillugit inatsisissami nalinginnaasumik oqaaseqaatinut atatillugu aamma nalilersorneqassasoq tapiissutit atuuttut qanoq siunniuteqartarnerat.

Kiisalu tapiissuteqarnermi siunertaasariaqartoq innuttaasunut ersarissuullunilu takulertoruminarnerulersinneqssaaq. Taamaaliortoqassaaq tapiissutit atuisullu akiliutaasa erseqqissunngortinneqarnerisigut. Tapiissuteqartarneq aqukkuminartuussaaq. Taamaaliornikkut tapiissuteqartarneq takulertoruminarnerpaaq pilersinneqassaaq, tapiissutit nakkutigiuminarnerullutik aammalu annikinnerpaangortinneqarsinnaassallutik.

Anguniagaq qanoq iliorluni anguneqassava

Naalackersuisut isumaqarput pisariaqartoq tapiissutit atuuttut aaqqissuulluakkamik nalunaarsorneqarnissaat pisariaqassusiatalu nalilersorneqarnissaa, Naalackersuisut ataatsimut isigalugu aaqqissuussinikkut ingerlatsinermi suliniutiginiagannut tunngatillugu.

Tapiissutit atuuttut tapiisarnermi siunertarpiamut sanilliullugit arlalinnut immikkoortinneqarsinnaapput:

1. Nuna tamakkerlugu attaveqaatitigut atortorissaarutit pillugit aaqqissuussinernut atatiinnarlugillu ineriartortinnissaat, soorlu assersuutigalugu timmisartut umiarsuarsuullu atorlugit angallaneq.
2. Sumiiffinni ataasiakkaani aaqqissuussinerit/inuiaqatigiit atatiinnarnissaat ineriartornissaallu, assersuutigalugu tunitsivissat, pisortat sullissiviisa suliffeqarfiillu atatiinnarnissaannut tapiisarneq.
3. Inuussutissarsiutit niuernikkut piumasat nalinginnaasut atorlugit napasinnaanngitsut ikiorserneqartarnerat, assersuutigalugu puisit amiisa tunineqartarnerannut tapiissuteqartarneq.
4. Inuussutissarsiornerup ineriartorneranut tapiissutit, assersuutigalugu takornariartitsinermut tapiissuteqartarne-

rit.

Tapiissutit qulaajarneqarnerat siulleeq naammasseriarpit Naalakkersuisut tapiissuteqartarfiit ataasiakkaat timitalimmik misissoqqissaarniarpaat. Misissueqqissaarnermut ilaassapput tapiissutaasartut ataasiakkaat akiliutinut aningaasartuutinullu sanilliullugit *inuttut atukkatigut, aningaasaqarnikkut, nunap sutungaaniinnermut tunngasutigut suliffissaqartsisinikkullu suniutai* nalilersussallugit. Taamaaliornikkut tunngavissaqarlualissaaq nalilersussallugu tapiissut atatiinneqassanersoq, iluarsissuteqartinneqassanersoq imaluunniit atorunnaarsinneqassanersoq.

2.2 Assigiimmik akeqartitsineq

Assigiimmik akeqartitsinermit tunngaviusoq pingaarneq tassavoq nunarput tamakkerlugu nioqqutissanik pilersuinerup nunamilu namminermit attaveqatigiinnerup assigiinnik akeqarnissaata qulakkeernissaa.

Aaqqissuussinermit nammaqatigiinneq tunngavigineqarpoq illoqarfinni anginerusuni akilersinnaasumik ingerlatat nunaqarfinnut illoqarfinnullu minnerusunut akileqataasarnerat. Akileeqataasarneq pisarpoq ingerlatseqatigiiffiit suliffeqarfiillu namminersortitat aqqutigalugit. Kiisalu nunaqarfinnut tapiisarnerup ilaa ingerlanneqartarpoq ingerlatseqatigiiffiit immikkut ittut aqqutigalugit sullissinermit isumaqatigiissutit annerusumik minnerusumilluunniit atorlugit sullissinermit akit appasissuutiniarlugit Nunatta karsianiit toqqaannartumik akiliuteqartarnikkut.

Assigiimmik akeqartitsineq inuiaqatigiit kalaallit ineriartortinnissaannut pisariaqarsimavoq - kisiannili arlalinnik pitsaannequteqarpoq.

Assigiimmik akeqartitsinerup pitsaannequtaasa annersaraat namminersortut pisortallu aningaasaliissutaat aningaasartuuterpiaat tunngavigalugit pineq ajormata. Assigiimmik akeqartit-

sinerup kingunerisarpaa suliffeqarfinni, illoqatigiinni ataasiakkaani pisortanilu aningaasaqarnikkut eqqarsartaatsit pingaarnersiullunilu tulleriiaarinerit aningaasartuutiviit tunngavigalugit ingerlanneqarneq ajormata. Taamatut aaqqissuuseriaaseqarnikkut kukkusumik iliuuseqartoqarsinnaasarpog, ungasinnersusoq isigalugu inuiaqatigiit aningaasaataannik maangaannartitsinermik kinguneqartartumik, tamatumalu kingunerisannik ingerlatseqatigiiffiit atareersut isumalluutigineqalernerannik kinguneqartartumik. Kiisalu aamma taama periaaseqarneq inuussutissarsiornerup aaqqissugaanerannik, tamatumani inuussutissarsiutit sumiiffinni suni ingerlanneqarnerat ilanngulugulu, angallannikkut pilersuinikkullu atugassarititaasunik akit-sorsaataasunik kinguneqarsinnaavoq.

Assigiimmik akeqartitsineq arlalitsigut atuuppoq: Angallannermut, pilersuinermut (innaallagiasq imeq, kiassarneq kiisalu ikummatissat), oqarasuaatinut tunngasut kiisalu nioqqutissat akii.

Usinik angallassinermut tunngatillugu misissueqqissaarnerit arlallit takutippaat assigiimmik akeqartitsineq paasilertorumi-naassutsimik pilersitsiinnarneq ajortoq, aammali ilaatigut nioqqutissiorfiit sumut inissinnissaannut tunngatillugu isumatuumik aalajangiinissaagaluamut akornutaasartoq.

Nioqqutissanik pilersuinermut tunngatillugu assigiimmik akeqartitsinikkut ajornakusoornerulersinneqartarpoq sumiiffinni ataasiakkaani annertusaasinnaassuseq, tassa aningaasartuuterpiaat atorlugit akit aalajangerneqartuuppata anguneqarsinnaasassagaluarmata suliniuteqarnerulerneq, isertitaqarnerulerneq sulisoqarnerulerneq.

Nioqqutissanik pilersuinermut tunngatillugu ajornakusoorpoq nunaqarfinnut isorlernullu nioqqutissanik pilersuinerup tapiiffigisariaqartarnerata allamik taarsernissaa, tassami inuit sumi najugaqariaasiat pilersuisussaataanerlu apeqqutaammata.

Naalakkersuisut anguniagaat

*Naalakkersuisut anguniagaraat ukiut arlallit ingerlaneranni assi-
giimmik akeqartitsineq tamarmi atorunnaassasoq, taamaaliornik-
kut nunatsinni aningaasaqarnerup imminut napatissinnaa-
nerusumik ineriartornissaa angujumallugu.*

Niuernermi nalinginnaasumik atugassarititaasut tunngavigalu-
git ingerlatsinerup aningaasartuutitut tappinneruffiusup pit-
sannngorsaanernut annertusaanernullu tunngaviusinnaasup
atorluarneqarnissaa angujumallugu Naalakkersuisut isumaqar-
put akit aaqqissugaanerat nutartertariaqartoq. Tamatuma kin-
gunerissavaa suliffeqarfiit ullumikkutut ingerlajunnaarnissaat,
tassa akilersinnaasumik ingerlasut akilersinnaanngitsunut aki-
leeqataajuarlutik. Taamaaliornikkut aningaasartuuterpiaat ersa-
rississapput Inatsisartullu tamanna tunngavigalugu assigiinn-
gitsutigut tapiissutit pisariaqartut nalilersorluarsinnaanerulis-
savaat.

Anguniagaq qanoq iliorluni anguneqassava

Naalakkersuisut anguniakkat immikkoortut arlallit nalunaar-
sorsimavaat ukiut arlallit ingerlaneranni akit aaqqissugaanerisa
ukiut arlallit ingerlaneranni tunngaviusumik allanngornissaa-
nik kinguneqartussat.

Usinik assartuineq eqqarsaatigalugu Naalakkersuisut anguniar-
paat usinik assartuinermi akit katitigaanerisa takulertorumi-
narnerulernissaa, aammalu ingerlaarfinni aalajangersimasuni
usinik assartuinermi tapiissutaasartut paasiuminarnerulernis-
saat agguaassisarnermi ingerlatsinermut tunngasut isigisaria-
qartut mianeralugit.

Tamatumani aallaqqaatitut Naalakkersuisut suliariniarpaat
imaatigut usinik assartuinerup allanngortiternissaa ukunatigut:

- Usinik assartuinermi peqqussutip allanngortinnera, usi-
nik assartuinermi akit assigiissuunissaannut akileraaru-
tip atorunnaarsinnera ilanngullugu.

- Royal Arctic Bygdeservice A/S-imut sullissinikkut isumaqatigiissutip annikilliliiviginera.
- Nunatsinni tunisassanik usinik assartuinermi tapiissutit atorunnaarsinnerarneri.
- Nuna tamakkerlugu usinik assartuinermi akit nutaat aningaasartuuterpianik tunngaveqarnerusut atulersillugit.

Tamatuma peqatigisaanik Naalakkersuisut siunnersuutiginiarpaat suliffeqarfiit maannakkut nunaqarfinnut isorlernullu usinik assartuisartut ikaarsaariarnermi aaqqissuussivigineqarnissaat.

Tamatuma kingornatigut nukissiornermut tunngatillugu Naalakkersuisut anguniarpaat innaallagissap, erngup kiassarnerullu akiisa aningaasartuuterpianut naleqqunnerusumik allanngortiterinikkut akeqalersinnissaat. Taamaattorli tamanna pissaaq inuit maannarpiaq sinerissami sumi najugaqarnerat mianeralugu.

Tamatuma kingornatigut akit allanngortiternerat misilittagaalersimasut tunngavigalugit ingerlanneqassaaq usinik assartuinermi akit assigiissuunissaannut akitsuuteqartitsilluni assartuinerup allanngortiterneqarnissaa pillugu eqqarsaataasut aallaavigalugit.

Kiisalu Naalakkersuisut anguniagaraat nunaqaarfiit isorliillu nioqqutissanik pilersorneqarnerat ingerlanneqassasoq Nunatta karsianit minnerpaamik tapiissuteqartarnikkut.

Naalakkersuisut aallartinniarpaat misissueqqissaarneq akit pillugit aaqqissuuseriaatsip ataatsimut isigalugu allanngortinnissaanut periarfissat qulaajarumallugit. Misissueqqissaarnermi ilaatigut piniarfinni nioqqutissanik kaaviiartitatigut isertitaqarnerusinnaanermut periarfissat nalilersorneqassapput.

Akinut nioqqutissanullu tunngasutigut allanngortiterinerup naammassineqarnissaanut periusaasinnaasutut siunnersuutini Naalakkersuisut saqqummiussaqaarniarput, taakkunatigut illuatungaartigut qularnaarniarneqassalluni assigiimmik akeqartitsinerup atorunnaarsinneqarnissaa, taamaattorli aamma nunatsinni pisuussutit nammaqatigiissumik agguataarneqarnis-

saannik isiginiagaqarnissaq qatangiinnartinneqassanani. Taa-
maattumik aningaasanut inatsisini nalimmassaalluni aqqis-
suussinertigut allanngortiterinerit nunatsinni illoqarfiit nuna-
qarfiillu ilaannut aningaasatigut sunniutissaat matussuserne-
qassapput. Periusaasinnaasunut siunnersuutissat suliarineqar-
nerini tunngaviussapput aqqissuussinerit paasiuminartuunis-
saat, annikinnerpaamik allaffissornerataqarnissaat kiisalu sa-
pinngisamik annikinnerpaamik malitsigisanik aningaasartuuti-
taqarnissaat.

2.3 Namminersortunut ingerlatassanngortitsiortorineq

Namminersornerullutik Oqartussat tamakkiisumik ilaannakuu-
sumilluunniit pigisaraat aktiaateqarluni ingerlatseqatigiiffiit 20-
it ukiumut 8,3 mia. kr.-inik kaaviiartitsisartut ukiorlu tamaat
6.700-nik sulisoqartut.

Misissueqqissaarnerni arlalinni uparuarneqareersutut nunatta
aningaasaqarnerani ajornartorsiutit qangaaniilli ilisarnartut ar-
laqarput pisortat niuernikkut soqutigisaqarnerujussuannut
atapput. Suliffeqarfiit Namminersornerullutik Oqartussanit sulif-
feqarfiit pigineqartut sorpassuarnut tunngapput, tassa aalisar-
nermut, pisiniarfinni niuernermut, attaveqatigiinnermut, inis-
siat aqunnerannut, nioqqutissanik pilersuinnermut, ilaasunik
angallassinermut, takornariartitsinnermut, inuussutissarsiu-
tinik ineriartortitsinnermut, atuakkanik saqqummius-sisarnermut na-
qiterinnermullu tunngasut. Taakkua amerlassutsimikkut nunat-
sinni inuussutissarsiornerup aqqissugaanerani qalliuniartoru-
jussuarmik inissisimapput.

Taamaalilluni qangaaniilli ajornartorsiutit makku taakkununga
tunngapput:

- \$ Naammassisaqarnerluttumik pitsaanngitsumik ingerlatsi-
lersinnaanerup ulorianarsinnaanera
- \$ Naammanngitsumik aqutsineq
- \$ Namminersortunut sanilliullugu iluanngitsumik unammil-
lerneq

- \$ Naamassisaqarsinnaavallaarneq akilersinnaassuseqannginnerlu
- \$ Naalackersuinikkut akuliusimanerup inuit atugarisaanut suliffissaqartitsiniarnermullu sunniutigisartagaat

Naamassisaqarluarsinnaannginneq aamma pisinnaasarpog pisortat piginnittuusut suliffeqarfik aningaasatigut isumannaatumik tunngavississimagaangassuk. Tamatumuunakkut niuernermi suliniuteqartut nalingiimmik tunngavissinneqartanngillat, pisortat piginnittuusut aningaasatigut ajornartorsiortoqalersillugu ingerlatseqatigiiffik aningaasatigut qulakkeerumanerussarassuk.

Aningaasaliissutit aqunneqarnerat aamma pitsaanerpaajunngilaq, tassami ernianut iluanaarutinullu tunngatillugu namminersortunut piumasaasut malinneqartanngimmata. Ingerlatseqatigiiffiit pisortanit pigineqartut maannamut unammillernikkut periarfissarissaarnerussarsimapput suliffeqarfinnut, nalinginnaasumik niuerfinni aningaasassarsiorlutillu ingerlaannarniartunut, sanilliullugit.

Inuussutissarsiornermik ingerlatsinermut atatillugu tunngaviumik naalackersuinermi ingerlatsinikkut isummertoqarnissaa tulleriaarisoqarnissaalu pisariaqapog pisortat nunatsinni inuussutissarsiorfinnik piginnittuunerannut tunngasumik.

Naalackersuisut anguniagaat

Naalackersuisut anguniarpaat pisariaqartunik tunngavissiinarlutik taamaaliluni niuernikkut tunngavissat namminersortunit isumagineqarsinnaatillugit Namminersornerullutik Oqartussat ingerlatseqatigiiffinut piginnittuujunnaarsillugit.

Tamatumani tunngavissat pingaarutillit marluk aallaavigineqarput:

Siullermik pisortat piginnittuunissaat tunngavissaqanngilaq namminersortut suliaq taannarpiaq minnerpaamik taamatut pitsaatigisumik suliarisinnaappassuk. Inuiaqatigiinni pisaria-

qanngilaq pisortat niuerneramik/nioqputissiornermik ingerlatsinissaat namminersortut toqqaannartumik unammillerlugit.

Aappassaanik aarlerinarsinnaavoq pisortat piginnittuunerisa kingunerissagaa naammassisaqarluanninneq ilaatigut naalakkersuinikkut ingerlatsinermi pisortat piginnittuunermikkut ingerlatsinerup akilersinnaassutsillu tungaannut tunngasut pitsaanerpaanissaat sumiginnarteratarsinnaammassuk suliassat mianerisassallu allat salliutillugit.

Anguniagaq qanoq anguneqassava

Ingerlatseqatigiiffiit assigiinngisitaarnerisa kinguneranik naapertuuttuunngilaq namminersortunut ingerlatassanngortitsiortornermut tunngavissat immikkuualuttortallit ingerlatseqatigiiffinut taamaatunut tunngasut saqqummiutissallugit. Naalakkersuisut pingaartippaat namminersortunut ingerlatassanngortitsiortortoqassappat aallaavigineqassasut ingerlatseqatigiiffiit suliniutaat, atugassarisaat, inuiaqatigiinnut sunniutai il.il., taamaattumillu annertuumik misissueqqissaartoqartariaqarpoq, immikkut ilisimasallit pingaaruteqartut ingerlatseqatigiiffiillu siulersuisui allafitsigullu aqutsisui suleqatigalugit.

Naalakkersuisut aallartereersimavaat misissoqqissaartillugu ingerlatseqatigiiffiit ataasiakkaat namminersortunut ingerlatassanngortinneqarneri sutigut pitsaaquteqarlunilu ajoquteqarnerisooq. Misissueqqissaarneq ukioq 2001-ip qiteqqunnerani naammassineqarsimassasoq ilimagineqarpoq.

2.4 Attaveqaatitigut pilersuinikkullu aaqqissuussineq eqaatsoq

Attaveqaatitigut pilersuinikkullu atortorissaaruteqarneq pillugu aaqqissuussineq ingerlalluortoq nutaaliaasorlu siunissami inuussutissarsiornerup aaqqissugaanerata ineriartortinnissaanut pingaaruteqarluinnarpoq. Tassani pineqarput illut inissiallu, angallanneq, pilersuisinnaaneq attaveqaatigiissinnaanerlu. Attaveqaatitigut atortorissaaruteqarneq pillugu aaqqissuussineq

pingaaruteqavissuuginnanngilaq suliffeqarfiit nutaat sumut inissittarnissaannut suliffeqarfiillu nutaat periarfissaasa kajuminnarsarnissaannut - aammattaaq pingaaruteqarluinnarpoq suliffeqarfiit ataasiakkaat annertusiartornissaannut.

Nunatta nunarsuup ilaani immikkoorluinnarluni inissisimanagera inuisalu siammarlutik najugaqarnerat attaveqaatitigut pilersuinnikkullu atortorissaarutinut annertuunik piumasaqarpoq. Inuussutissarsiornerup nutaaliaasup attaveqaatitigut pilersuinnikkullu atortorissaarutinut piumasarisai isumalluarfiilu naammassisinnaasariaqarpagut, unammillersinnaassuseqarnerput qulakkeerumallugu aammalu kalaallit suliffeqarfii nunanilu allamiut suliffeqarfii maaniiginnartikkumallugit orniginnilersikkumallugillu.

Nunarput arlalinnik ilungersuutissaqarpoq ukiuni aggersuni naammassisariaqartunik:

- Nunatsinni inissaqarniarnerup ilisarnaatigaa illuliat inissiallu 90%-ii missiliorlugit naalagaaffiup, Namminersornerullutik Oqartussat kommunillu tamakkiisumik ilaannakortumilluunniit akiligarimmatigit. Inissat 20.000-it missaanniittut, inissiat attartortittakkat 60%-ii missiliorlugit pisortanit pigineqarput, taakkunanngalu akilerneqarsimallutik. Inissiani pisortat pigisaanni ineqarnermut akiliutit tapiiffigineqartarput tamannalu patsisaaqataavoq inissiat tamakkua ornigineqarluarnerannut, tassami ineqarnermut akiliutit appasinnerungaatsiaqimmata inissianit taamaaqataannit namminersortunit pigineqartunit namminersortunilluunniit akilerneqarsimasunit. Inissiat assigiinngitsut ullutsinnut naleqquttut naammattumik amerlassusillit amigaataapput sulisussat naammattumik nikerarsinnaanerisa qulakkeernissaanut.
- Angallannikkut atortussat pioreersut atorluarneqarnerunerat amigaataavoq, ilaatigut timmisartuussinerup umiarsuartigullu angallassinerup naapertuunnerusumik agguarsimanagerat amigaataalluni.

- Usinik assartuinermi aningaasartuuterpiaat atornerqarnisaat amigaataavoq.
- Silaannakkut angallassinermi naapertuutinngitsumik sinneqartoorfiusut amigartooruteqarfiusunut akileeqataasarpur, tassani angallavinni niuernikkut napasinnaasuni naleqqutinngitsumik akisutitsivallaartoqartarluni angallavinni allani amigartoorfiusartuni amigartoorutit matussutissinniarlugit.
- Nalunaarasuartaateqarnikkut attaveqarneq inuiaqatigiit ineriartorneranni pingaaruteqaleriartuinnarpoq, tamatumalu kinguneranik pisariaqaleriartuinnarpoq tamakkua atornerusinnaanissaat akikinnerusumillu.
- Innaallagissamik, imermik kiassarnermillu atuisinnaaneq suliffeqarfiit sumut inissittarnerannut inuillu sumi najugaqartarnerannut pingaarutilerujussuuvoq. Maannarpiaq akilersinnaasut akilersinnaangitsunut akiliisinneqartarput ilaatigut nunap ilaani sumiiffinnut ilaatigullu innaallagissamiit imermut kiassarnermullu kiisalu nalinginnaasumik atuisuniit inuussutissarsiutinut immikkut toqqakkanut.

Naalakkersuisut anguniagaat

Inuussutissarsiorerup sapinngisamik pitsaanerpaanik tunngavissaqarnissaa siunertaralugu Naalakkersuisut makkua anguniarpaat:

- *Inissat ullutsinnut naleqquttut naammattut pilersinneqasapput aningaasartuuterpianut naleqqunnerusumik ineqarnermut akiliuteqarfiusartut*
- *Ingerlatseqatigiiffiit il.il. sulisut inissaannik pisortanit pigineqartunik atuisinnaanerap sapinngisamik killilersorneqassaaq*
- *Inissiani attartortittakkani pisortanit pigineqartuni ineqarnermut akiliutit aningaasartuuterpianut tunnganerulissapput namminerisamik illoqarnissaaq kajuminnarnerulersik-*

kumallugu

- *Pilersinneqassapput timmisartut umiarsuillu atorlugit angallassinermi akit takulertoruminarnerusut.*
- *Timmisartornermi niuernikkut ingerlanneqartumi amigartooruteqarlunilu timmisartorfiusartuni usinik allakkanillu angallassinermi akiusutigut aningaasartuuterpiaat atorneqassapput*
- *Innaallagissamut, imermut kiassarnermullu akiusut aningaasartuuterpianik ersersitsissapput, tassungalu ilaassalluni atuisartut innaallagissamut, imermut kiammullu akivinnik ingerlaannaq paasisaqarsinnaalernissaat kiisalu tapiiffiqatigiittarnerup peerneqarnissaa.*

Anguniagaq qanoq anguneqassava

Nunami maani aaqqissugaanerup taama annertutigisumik allanngortikkiartornissaa ukiualunni ingerlasariaqassaaq nunatsinnilu inuiaqatigiinnut annertuumik arlalitsigut kinguneqassalluni.

Illuliortiternermut tunngatillugu Naalakkersuisut siunniuppaat pisortat illuliortiternerat annikilliertortinneqassasoq namminersortut illuliortiternissaannut tunngavissat pilersinneqariartorerat ilutigalugu. Taamaattumik Naalakkersuisut ukiumi aggersumi aallartinniarpaat tunngavissat tamakkua pilersinneqarnissaanut periarfissat *misissoqqissaarnissaat*. Misissueqqissaarnermi ilaatigut periarfissat makkua sammineqassapput:

- Nunaminertanik atugassiisarneq eqaannerusoq
- Sanaartorfigiuminarsaanerup tulleriarnermi pingartinneqarnerulernissaa aammalu nammineq pissamik illuliornermut aningaasaliisarnerup orniginarnerulernissaa pisortat illuliortiternerata annertuumik annikillineqarnera aqqutigalugu
- Pisortat inissiaataasa attartortittakkat piginneqatigiillu pigineqalernissaannut inunnilluunniit ataasiakkaanit pigineqalernissaannut periarfissaqarnerulernissaaq
- Pisortat inissiaataannut maannakkut tapiissutaasartut annikillinissaat

- Pisortat inissiaataanni attartortittakkani sulisut inissaqartinneqartarnerisa allanngortinnera

Angallannermut tunngatillugu Naalakkersuisut misissoqqissaarniarpaat takulertoruminarnerusumik taamalu unammillersinnaanerusumik akitigut naalakkersuinikkut ingerlatilernissamut periarfissat. Misissueqqissaarnermi ilaatigut makkua sammineqassapput:

- timmisartuussisarnermut tunngatillugu angallaviit akilersinnaasut akilersinnaanngitsunut maannakkut akiliussisarnerisa atorunnaarsinnissaa, angalavinnut akilersinnaanngitsunut tunngatillugu sullissinissamik isumaqatigiissuteqartarnikkut
- assigiimmik akeqartitsinerup atuuttup atorunnaarsinnissaa
- imaatigut ilaasunik angallassinermut Nunatta karsiata tapiissutaasa annikillinissaat
- timmisartuussisarnermi ingerlatsisut tamarmik naligiimmik atugassaqaarnissaat qulakkeerlugu
- nunatsinni angallassineq kisermaanmaqarunnaarsillugu
- nunatsinni namminermermi timmisartornermi akeqartitseriaaseq nutaaq pilersillugu
- sinersortaatit ilaasunik angallassisut atorluarneqarnerulersillugit
- nunami namminermermi, nunanut allanut aammalu umiarsuartigut ilaasunik angallassinerep ataqatigiissaarneqarnerunissaa ingerlatseqatigiiffiit qulakkeerininnissaat

Nalunaarasuartaateqarnermut tunngatillugu Naalakkersuisut kissaatigaat misissorneqassasoq paasissutissanik paarlaasseqatigiitarnermi attaveqatigiittarnermi sullissinerup namminer-sortunut ingerlatassanngortinneqarsinnaanera, assersuutigalugu paasissutissanik ingerlatitseqqissinnaassutsip TELE Greenland A/S-imiittup attartortinneratigut, taamaaliornikkut qulakkeerumallugu nalunaarasuartaatinik atuisunut akit ataatsimut isigalugu apparnissaat. Siusinnerusukkut allaaserineqareersutut Naalakkersuisut ingerlatseqatigiiffiutitik qinnuigisimavaat suliffeqarfiit pilersuinermermik ingerlataqartut ingertaqarfiisa

unammillerfiulersinneqarsinnaanerata namminersortunulluuniit ingerlatassanngortinneqarsinnaanerisa pitsaaqutai ajoqutaalu misissoqqullugit, allaffissornikkut naalakkersuinikkullu malilii-nissamut tunngavissiorinissaq siunertaralugu.

Innaallagissamik, imermik kiassarnermillu *pilersuinerup tungaa-tigut* Naalakkersuisut uku naammassiniarpaat:

- atuisunut suliffissuarnullu aaqqissuussinerit atuuttut isigimallugit innaallagissamut, imermut kiassarnernullu akivinnik akeqartitsinerup eqqukkiartuaarnissaa
- nukissamik pilersuinermut periusissaliornissaq, tassani ilaatigut allaaseralugu siunissami nukissiorneq qanoq aaqqissuunneqassanersoq qanorlu annertutigisumik sumiiffinni ataasiakkaani pisortat nukissamik pilersuivilius-sanersut
- imermik pilersuinermut periusissaliornissaq, tassani ilaa-tigut allaaseralugu sumiiffinni ataasiakkaani imissaqas-suseq qanoq annertutiginersoq aammalu allaaseralugu sumiiffinni ataasiakkaani pisortat imermik pilersuinermik qanoq annertutigisumik pilersitsiniarnersut
- pilersuinermut tunngasuni ingerlatseqatigiiffinngortitsi-sinnaanernut periarfissat nalilersorneqarnissaat

3 Namminersortut pitsaanerusunik atugassaqaarnissaat

Namminersorlutik inuussutissarsiuteqartunut atugassarititat pingaaruteqarsinnaasut amerlaqaat. Suliffeqarfiit naammattut nunatsinni pilersinneqaarnissaannut pioreersullu ineriartornissaannut atugassarititat taamaallaat isumannaarinnissanngillat - aammattaarli suliffeqarfiit taakku ineriartornissaanni isumannaallisarnissaannut periarfissat eqqortut isumannaassavaat.

Ullumikkut nunatsinni inuussutissarsiornikkut ingerlatsineq annertunerpaakkut nunap iluani nammineq pilersornissamut sammitinneqarpoq, tassaallutillu suliffeqarfeqqat inunnik atasiakkaanik ingerlanneqartut ineriartortitseqqinnissamut periarfissaqarpallaanngitsut. Nunatsinni tuniniaaffissap tamarmiusup tunngavigaa inuit ikittuinnaat siamasissumi nagugaqartut annertuumillu pisortanit qulangersimaneqarneq.

Nunap iluani tuniniaaffik annikikkaluarluni arlalitsigut sunniuteqarpoq. Siullermik suliffeqarfiup alliertornissaanut suliffeqarfissuurtullu ingerlatsinermi iluaqutissat anguniagassaanut kiisalu tamatuma malitsigisaanik unammillernerulernissamut periarfissat killeqarput. Aappassaannik tamatuma kinguneraa akit qaffasissut, taamaalillunilu nunatsinni suliffeqarfinnut aningaasartuutit qaffasissuullutik, inuussutissarsiornermi kiisalu pisortat ingerlataanni pilersuinermi.

Nunatsinni inuussutissarsiutitigut ingerlatsineq illuinnaasiortoq suliffissuaqarnikkut ataasiinnarmut, aalisakkanik suliffissuarnut annertuutigut sammitinneqartoq ajornartorsiutini qitiuvoq - allaat suliffissuarni taakkunani nioqqutissiat ikittuinnaallutik. Inuussutissarsiutitigut ingerlatsineq illuinnaasiortoq taamaattoq avatangiisitigut allannguineranut sunnertiasuararsuuvoq - aalisarnermi atukkat allanngornerinut, nunarsuarmi niuernermi akit allanngornerinut, unammilleqatigiinnermi atukkat allanngornerinut imaluunniit atuisut periusaasa allanngornerinut. Allanngornerit taamaattut nunatsinni inuiaqatigiinnut tamanut ilungersunartumik sunniuteqarsinnaapput.

Aaqqissugaaneq pillugu iliuusissanut pilersaarutip immikkoortua manna taamaattumik ajunngitsumik, qajannaatsumik tunngavilimmik ineriartortitsinissamut minnerunngitsumillu inuussutissarsiutit assigiinngiaarnerusunut periarfissiinissamut isiginiarneruvoq, nunatsinniittunut nunanillu allaneersunut aningaasaliisinnaasunut naleqquttunik piumasaqaateqarnikkut. Immikkut sammineqartussatut Naalakkersuisuniit aalajangiunneqartut tassaapput:

- Inuussutissarsiutinik siuarsaaneq
- Aallarnisaasut
- Akileraarutit akitsuutillu pillugit aaqqissuussinerit
- Nunap iluani ileqqaarneq
- Inatsisitigut pisariillisaaneq eqqortumillu unammilleqatigiisitsineq
- Inuussutissarsiornermi siunnersuineq
- Paasissutissiineq
- Akuersissutit kisermaassillunilu ingerlatsinerit

3.1 Inuussutissarsiutinik siuarsaaneq erseqqissoq paasinartorlu

Nunap iluani tunitsiviusinnaasut annikitsuunerat, namminersortut aningaasaliisinnaasut killeqartuunerat nunatsinnilu nunap immikkuullarissuunerata kingunerisaanik suliffeqarfiit namminersortut nutaaliortut mikisullu pilersinneqaarnissaannut atatillugu pisortat akisussaaqataapput - aamma suliffeqarfiit pioreersut ineriartornissaannut periarfissat eqqarsaatigalugit.

Naalakkersuisut anguniagaat

Naalakkersuisut anguniagaraat inuussutissarsiornermik siuarsaanermut atatillugu attuumassuteqartumik tunngavilersorluakkamillu siunnersuisoqarlunilu paasissutissiisoqartarnissaa qularnaarneqaarnissaa siunertaralugu Namminersornerullutik Oqartussat timalimmik piviusumillu peqataanissaat.

Suliffeqarfiit pillugit suliniutinut ataasiakkaanut sivikitsuinnarmik peqataasarnissamut suleqataallutik peqataasarnissaq killeqartinneqassaaq, tamatigullu niuernerme atugassarititaasut tunngavigalugit namminersortut aningaasaliisut ataasiakkaat tunngavissaqarluartumik suleqatiginerisigut tamanna piasaaq.

Anguniagaq qanoq anguneqassava

Suliniutinut aningaasaliinernut allanullu inuussutissarsiutitigut siuarsaanerme Namminersornerullutik Oqartussat peqataanerat nalinginnaasumik piginnaaneqarfiit immikkut sulissuteqarfiginiakkat sukangasuumik pingaarnersiornerisigut pissaaq.

Taamaattumik namminersortunut aningaasaliiffigisaannut suliniutinut qanoq annertutigisumik piunasaqaatillu suut tunngavigalugit siunissami tapiissuteqartarnissamut Naalakkersuisut siunnersuusiussapput, tassunga ilanngullugit

- Ilusit peqataanerlu
- Aaqqissuussinermi killigitat (niuerfinni amigaatit imaluunniit aningaasaliinissami amigaatit) aqutsinerlu
- Peqataasuni tatiginassuseq il.il.
- Namminersortunut Namminersornerullutik Oqartussat aningaasaqarnikkut peqataanerat
- Naleqarnerulersitsineq oqaasissaqarfiillu pillugit malerua-gassat
- Ingerlaseq, tassa peqataanerme ersarissumik sivikitsumillu piffissaliinerit
- Paasiuminassuseq
- Nunat tamalaanit aningaasaliisarneq pillugu siunnersuisartunit arlaanaanulluunniit atanngitsunut misissueqqis-saartitsinerit
- Naliliinerit

Namminersornerullutik Oqartussanik ilaatigulu suliniaqatigiif-finnik suliffeqarnermilu illuatungeriinnik kiffartuunneqarnissamut isumaqatigiissusiornikkut siunnersuisarfinnit (SULISA A/S, Greenland Tourism A/S il.il.) ikuineq taamaattoq isumagineqar-

tassaaq.

3.2 Aallarnisaasut amerlanerusut

Pilersaarusiornermiit iliuuseqarnissap tungaanut ilaatigut piffis-
saq sivisusarpoq. Aningaasaliinissami aporfiit, pisortani sule-
riaatsit imaluunniit isumassarsiap suli inerisinneqarsimanngin-
nera tunngavigiinnarlugu inerisitsinissaq aporfeqartarpoq. Taakku
saniatigut aallarnisaasut tassaannerusarput inuit ataa-
siakkaat niuerneramik annikitsumik imaluunniit misilittaga-
qanngitsut ilisimaqanngitsullunniit.

Aallarnisaasartunik isiginninnerup annertusineqarneratigut
Naalakkersuisut anguniagaraat inuussutissarsiornermik ineri-
artitsineq sunniuteqarsinnaanerusoq, tassani ilaallutik allann-
gorarneq immikkuullarissunillu nioqqutissianik atuineq.

Naalakkersuisut anguniagaat

*Naalakkersuisut anguniagaraat aallarnisaasartut namminneq
suliffeqarfinnik pilersitsinissaannut periarfissanik pitsaanerpa-
nik isumannaariffigineqarnissaat. Tamanna ilaatigut isumaqar-
poq ilinniagaqarsimasunik siunnersuisoqarnikkut periarfissiinerit,
maleruagassat atoruminartut paasiuminartullu, atuartitsinerit pi-
sariaqartinneqartut pilersinneqarneri kiisalu aalajangersimasu-
mik siunertalinnut tapiissuteqartarnermik aaqqissuussinerit.*

Anguniagaq qanoq anguneqassava

Nunatsinni aallarnisaasartunut siunnersuisarfiit pioreersut
misissueqqissaarfigineqarnissaat Naalakkersuisut aallartissa-
vaat, ilaatigut ukiuni kingullerni misilittakkat tunngavigalugit.
Ilinniartitsinerimi periarfissat aalajangersimasumik pisartussa-
nik siunertalinnillu pilersitsinerit kiisalu aallarnisaasunut piler-
sitsiffiup nalaani aningaasaleeqataasinnaanermut periarfissat
misissueqqissaarnermi aamma ilaatinneqassapput. Suliaq taan-
na iliniarfiit siunnersuisarfiillu pioreersut suleqatigalugit inger-
lanneqassaaq.

3.3 Akileraariaaseq atoruminartoq unammillersinnaasorlu

Ukiut arlallit ingerlaneranni inuussutissarsiuteqartunut atukkat pitsaanerulersinniarlugit akileraaruserinermi malittarisassat aalajangersimasut immikkut isiginiarneqarsimapput. Taamaalil-luni inuussutissarsiuteqartut akileraarusersuinikkut atugaat pitsaanerulersinniarlugit arlalitsigut allannguisoqarsimavoq. Ilaatigut illuutigisanik nalikilliliisinaanermut pisinnaatitaaneq, ingerlatseqatigiiffiit kattussinnaanerinut kinguaariillu nikinne-ranni maleruagassanik kiisalu ileqqaagaqarnermi akileraarutiti-gut oqilisaanerit pitsaanerusut atuutilersinneqarneri taaneqar-sinnaapput. Aammattaaq ukioq manna suliffiit kinguaariinnut tullernut tunniunneqartarnerat pillugu siunnersuut saqqum-miunneqassaaq.

Suliffeqarfiit sumi inissinnissartik aningaasaliinissartillu eqqar-saatigileraangamikku qularnanngitsumik nuna tamakkerlugu akileraarusersuinerit akitsuusiisarnerrillu nalilersuutinut pin-gaarnernut ilaatittarpaat - taamaattumik qularutissaangilaq Namminersornerullutik Oqartussat siunissami tamatuma aam-ma ingerlaavartumik qitiutillugu isiginiartariaqarjaa, nu-natsinni aningaasaleerusussutsip tamatigut periarfissaqaarnissaa qularnaarniarlugu, tamatumalu nunat tamaalaat isiginneriaa-sianni pilerinartuunissaa.

Naalakkersuisut anguniagaat

Akileraarutininik aaqqissuussinermut tamarmiusumut anguniagas-sat makku tunngavigalugit Naalakkersuisut sulipput:

- *Akileraarutininik akitsuusersuisarnermillu aaqqissuussineq nunat tamalaat akornanni unammillersinnaassuseqassa-soq.*
- *Imminut akilersinnaasariaqarpoq annerusumik sulineq aamma suliffeqarfinnik nutaanik pilersitsineq.*
- *Akileraarutit pillugit aaqqissuussineq atoruminartuulluni, eqaatsuullunilu paasiuminartuussaaq.*

Anguniagaq qanoq anguneqassava

Avataaniit aningaasaliissuteqarniartut inussiarnisaarfiginiarlugit sapernannginnersumillu isersinnaaqqullugit Naalakkersuisut inatsisiliornerup paasiuminartuunissaa isumannaassavaat soorlu inatsisit taamaattunut tunngasut tuluttut nutserneqartassapput, assersuutigalugu internettimi takuneqarsinnaalernissaat siunertarlugu.

Taamaattumik Naalakkersuisut sapinngisamik piaartumik nunatsinni akileraartarneq akiitsuusersuisarnerlu pillugit aaqqissuusinerup misissoqqissaarneqaarnissaa sulissutigilersaarpaat nunanut tamalaanni aaqqissuussinernut assingusunut sanilliussinissaq immaqalu aaqqissuussinernup naleqqussarneqaarnissaa siunertarlugu. Misissueqqissaarneq ullumikkut siunissamilu unammillerfiusunut pingaarnerutillugu sammineqassaaq, ilaati-gullu makkunani iluaqutissat ajoqutaasinnaasullu qulaajarneqassallutik:

- *Ingerlatseqatigiiffiit akileraarutaasa allanngortinnerat/apparneqarnerat*
- *Ingerlatseqatigiiffiit ataatsimut akileraarusersugaanerat*
- *Iluanaarutinit agguagarsiat akileraaruserneqartarnerisa allanngortinnerat/appartinnerat*
- *Inuit ataasiakkaat suliffeqarfiutaannik ingerlatseqatigiiffinngortitsinermi akileraarusersuinnginnissaq*
- *Sulisut aktianik piginneqataassutaat*
- *Umiarsualivimmiititsinermi akileraarutip allanngortinnera*
- *Usinik assartuinermi akit assigiissuunissaannut akitsuuteqartitsinerup atorunnaarsinneqarnera*

3.4 Nunap iluani ileqqaarneruneq

Nunatsinni namminersortut aningaasaliisinnaasut ikittuinnaapput. Tamatumunnga pissutaavoq aningaasarsiornerup killeqarnera - pissutaaqataavorli nunani allani aaqqissuussisimanerit arlallit (soorlu pinngitsoorani ileqqaarnissaq, soraarninngornis-

samut ileqqaarinerit, aningaaserivinni peqatigiiffinnilu aningaasaliisinnaasuni ileqqaarinerit) nunatsinni killilerujussuarmik sunniuteqarmata. Tamanna minnerunngitsumik nunatsinni isummanik aalajangiussanut tunngatillugu ajornartorsiutaavoq.

Soraarninngornissamut ileqqaarnissamik aaqqissuussinerit nu-taat pilersinnerisigut soraarninngornissamut ileqqaarnermi aki-liutaasartut qaffanneqarneri pisortat utoqqalinersiaqartunut nammataat piffissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu annikilli-siinnarnagit aamma aningaasaatit amerliartornerannik pilersit-sissaaq inuiaqatigiinni kalaallini aningaasaleeqqinnissamut tunngaviliisinnaasumik.

Aammattaaq sanaartornerup ingerlanerani namminersortunit aningaasaliiffigineqartut inissiat amerlisinnerisigut aamma illuuteqalernikkut inuit annertuumik ileqqaagaqalersinneqassapput. Taamaalilluni piffissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu aningaasaatinik pilersitsinissamut tunngaviliisoqassaaq - taamaalillunilu aningaasaliisinnaasut pilersinneqarlutik.

Naalakkersuisut anguniagaat

Kalaallini inuussutissarsiortuni inuit aningaasaliinissaannut pe-riarfissat pitsaanerulernissaannut ilungersuuteqarnerit Naalak-kersuisut tapersersussavaat.

Taamaattumik inuinnaat soraarninngornissamut ileqqaarfis-saannik pilersitsinissamut kiisalu namminersortunit aningaasa-liiffigineqartut inissiat amerlisinnissaannut Naalakkersuisut peqa-taaniarput.

Anguniagaq qanoq anguneqassava

Ukiuni aggersuni Naalakkersuisut soraarninngornissamut ileq-qaarfissat nutaat pilersinnissaannut periarfissat sukumiisumik nalilersuiffigissavaat, soorlu aamma namminersortunit aningaasaliiffigineqartut inissiat amerlisinnissaannut suliniutit - qulaani allaaserineqartutut - taakkununngalu tunngatinneqartoq ileq-qaarnej.

Aammattaaq nammineq ileqqaarnerup iluaqutaaneraniq periarfissaanillu tunngasumik paasititsiniaanissap ingerlanneqaarnissaanut Naalakkersuisut peqataassapput - minnerunngitsumik innuttaasuni isummatigut allannguisoqartariaqarneraniq pilersitsinissaq siunertaralugu.

3.5 Inatsisinik pisariillisaaneq unneqqarissumillu unammilleqatigiinneq

Nunanit allanit annerusumik isigineqarnerulernerup kingunerisaanik assigiimmik ajunngitsumillu pineqarnissamut piumasaqarnerit suli pisariaqarnerulissapput - unammilleqatigiinnermi pisortatut oqartussasuinnaanngitsunit kisianni aamma nunani allanit aningaasaliisussanit suliffeqarfiinnillu. Tamannattaaq isumaqarpoq ullumikkut aporfissat taakku (inuussutissarsiornermut inatsit, piginnittuunissamut tunngasut, il.il.) nunat allamiut aningaasaliissuteqarlutik nunatsinniilernissaminnut kissaateqartunut nalorninermik aamma naligiimmik eqqartumillu unammilleqatigiittoqarnissaannik tatiginninnginnermik nassataqarnerat. Piffissaq ungasinnerusoq isigalugu tamanna kalaallit aningaasaqarniarnerannut annertuumik ajoqusiisinnaavoq.

Naalakkersuisut anguniagaat

Nunarsuarmi aningaasaqarnermut ammasumut nunatta tamakkiisumik akuusutut ilaanissaanut aalajangiussisimanissaq Naalakkersuisut kissaatigaat. Tamanna isumaqarpoq kalaallit ingerlatseqatigiifiit unammillernerlu pillugit inatsisaat - taakkulu atorinneqarneri - sapinngisaq naapertorlugu ullunut atuuffiusunut naleqquttuussasut. Tamanna aamma isumaqarpoq teknikikkut niuernermi imaluunniit pilersitsiniarnermi aporfiusinnaasut tamarmik sukumiisumik nalilersorneqartariaqartut.

Anguniagaq qanoq anguneqassava

Ukiuni aggersuni Naalakkersuisut suliniutigissavaat:

- Nalingiinngitsumik unammillernernut, niueqatigiittunut imaluunniit kisermaassisunut kinaassusersiorlutillu ingerlatsisunut unammilleqatigiinnermut ataatsimiititaliaq akuliunnissamut nammineq sakkussanik pisariaqartunik pissarsinissaanut.
- Ullumikkut aporfiusut nalunaarsorneqassasut kigaatsumik atorunnaarsikkiartornissaat siunertaralugu.
- Nunatsinni inuussutissarsiornermut immikkut inatsisit suliffeqarfiillu ataasiakkaat pillugit inatsisit naleqqussarneqarnissaat.
- Nunatsinni inuussutissarsiornermut inatsisit tamarmik sukkasuumik, isumannaatsumik ingerlaavartumillu saqqummiunneqartarnissaat - aamma tuluttut internet aqqutigalugu
- Tunngaviusumik aaqqissuussineq "Ataasiarluni paasisstissaq ataaseq" aamma pisortanut saaffiginninnermi saaffigisassaq ataaseq.

Aammattaaq Naalakkersuisut ukiup tulliani inuussutissarsiorneq pillugu inatsisip nutarternissaanut siunnersuut saqqummiutissavaa. Nutarterinermi siunertaasariaqarpoq nunatsinni suliffeqarfinnut pioreersunut suliffeqarfinngortussanullu atoruminarsaanissaq naligiissitsinissarlu.

3.6 Siunnersuineq suliniarfiulluartoq sunniuteqarluartorlu

Nunatsinni suliffeqarfinnut siunnersuineq ullumikkut annerusumik minnerusumilluunniit suliffeqarfinnit Namminersornerullutik Oqartussanit pigineqartunit isumagineqarpoq. Nunap immikkoortuini inuussutissarsionermit siunnersuisoqatigiinnik, nunap immikkoortuini attaveqarfinnik ilisimasanillu katersuifinnik pilersitsinissaq aamma pilersaarutaavoq.

Suliffeqarfinnut siunnersuineramik ingerlataqartunut pingaarnerusutigut anguniagassaq tassaasariaqarpoq, inuit ataasiakkat, suliniutit suliniutissatullu isumassarsiat piginnaaneqarnerulersinnissaat taamaaliornikkut suliniutissat suliarilluarneqarsima-

sut aningaasaliiffigineqarnissaminnullu inerissimasut kisimik aallartinneqartarlutik. Inunnik aningaasaliisinnaasunik nas-saarniarneq aamma taakku attavissarsiuunneqarnerini suliaqar-toqalernissaa aammattaaq anguniagaasariaqarpoq.

Inuiaqatigiit kalaallit annertussusaannut naleqqiullugu ullu-mikkut siunnersuineq immikkuualuttunut agguataarsimasutut siamasissutullu isikkoqarsinnaavoq. Inuussutissarsiorneq assi-giinngiaartup niuerfinnullu sammisup siuarsarneqarnissaanik Naalakkersuisut kissaataat tunngavigalugu suliffeqarfinnut pio-reersunut, nunanit allaneersunik aningaasaliisinnaasunut nu-taanut, aallarnisaasunullu inuussutissarsiornikkut siunnersui-nerup sapinngisamik pitsaaninngornissaa erseqqissumik pisa-riaqartinneqarpoq.

Naalakkersuisut anguniagaat

Nunatsinniittunut nunallu allaneersunut suliffeqarfinnut ani-ngaasaliisinnaasunullu inuussutissarsiornikkut siunnersuineq ul-lumi ingerlanneqartup patajaallisarnissaa Naalakkersuisut kis-saatigaat. Ilaatigut tamanna qitiusumik siaruarsimasumillu siun-nersuisut akornanni pitsaanerusumik suliat avinneqarnerisigut nukittorsarnerisigullu pisariaqarpoq.

Anguniagaq qanoq anguneqassava

Inuussutissarsiornikkut siunnersuinerup pitsaanerulernissaa-nut periarfissat Naalakkersuisut misissorniarpaa. Misissueq-qissaarnermi periarfissat makku ilaatinneqassapput:

- Pitsaanerusumik assersuutigalugu inuussutissarsiutitigut ilinniarfiit suliffeqarfiillu siunnersuineq peqataalersinne-qarnissaat
- Namminersornerullutik Oqartussat siunnersuinerumut piunasaqaataasa kissaataasalu ersarinnerulernissaa an-guniarlugit siunnersuisartunut sullissinissamik isumaqa-tigiissutit atorneqarlernissaa
- Siunnersuisarnerit aqqissugaanerisa pisariillisarnissaa, matumani nukiit atorneqartut sulilluarnerulernissaa

- siunertaralugu ataatsimuulertitsisinnaanerit ilanngullugit
- Nunanit tamanit misilittakkat annerusumik iluaqutigilernissaat

3.7 Niuerfinni tuniniaaneq paasissutissiinerlu

Ukiuni qulikkaarutuni kingullerni nunanit allanit nunatsinni aningaasaliissuteqartarneq killeqarsimavoq. Nunatsinni tunitsiviusinnaasup angissusia nunallu ilusaa soorunami aalajangiisuulluinnarput - paarlattuanilli arlalinnik kulturikkut, inunnik tigussaasunillu allanik isumalluuteqarpoq, nunani allaneersunut aningaasaliissuteqartartunut aalajangersimavissunut, nunatsinnik immikkoortuni immikkut ittunik pileriginnissinnaasunik.

Naalakkersuisut anguniagaat

Attaveqaatitigut atortorissaaruteqarnikkut, sulisoqarnikkut teknikkut aningaasaqarnikkullu inatsisit killissarititaasut iluanni periarfissiinerit ineriartortinneqarnerat ilutigalugu, nunanit allanit aningaasaliisinnaasut suliffeqarfifillu pisariaqartinneqartut pilerisersinniarlugit nunanut tamalaanut atatillugu nunatta niuerfinni nittarsaanneqarnerata pitsaanerusumik siunertaqarnerusumillu ingerlanneqalernissaa Naalakkersuisut siunertaraat.

Anguniagaq qanoq anguneqassava

Ukiuni aggersuni Naalakkersuisut misissueqqissaarnermik aallartitsiniarput - nunani allani attuumassuteqartuni pisortat suleqatigalugit - taamatut siunertaqartunik niuerfinni nittarsaassinernik ingerlatsisoqarsinnaaneramik periarfissaqarnerasoq, nunatsinni sulianut immikkut ittunut inuussutissarsiutinullu pilerigineqarsinnaasunut tunngatillugu aningaasaliissuteqarusussinnaasunut suliffissuaqarfifinullu pineqartunut attuumassuteqartunut sammitinneqartunik. Misissueqqissaarnermi ilaatigut ilaatinneqassapput siunissami periupeqarnissami suleqatissarsisoqarsinnaanersoq nunat tamat akornanni aningaasaliissuteqartartunik siunnersuisartunik, nunani tamalaani aningaa-

saliissuteqarusussinnaasut pisariaqartitaannik soqutigisaannilu qulaajaasoqaarnissaa siunertaralugu.

SULISA A/S-imik, Greenland Tourism A/S-imik sullissinissamik isumaqatigiissutit aqqutigalugit misissuinernut nittarsaanernullu taamaattunut aningaasanik pisariaqartinneqartunik immikkoortitsissallutik Naalakkersuisut piareersimapput.

3.8 Pisortat allaffeqarfii kiffartuussilluarnissamik soqutiginnittut

Pisortat allaffeqarfiisa qaqugukkulluunniit inuussutissarsiornikut ingerlatsinissamut tunngasumik suliassamik *nammineq* isumaginninnissaannut piginnaaneqarnissamut isumannaarinissaq Naalakkersuisut akisussaaffigaat. Minnerunngitsumik nunatsinni pisortat taamak annertutigisumik pingaaruteqartilugit, namminersorlutik inuussutissarsiortunut atugarisat tunngavigiinnarnagit kisianni inuussutissarsiornermi sunniutilimmik peqataanikkut.

Namminersornerullutik Oqartussat ullumikut arlalitsigut nutaaliaasumik ingerlalluartumillu suliffeqarfiuvoq inuiaqatigiit iluanni illuatungiliussinnaallunilu ingerlaqataasinnaasoq. Kisianni ilaatigut Danmarkimiit sulianik tigusinissanut aningaasarsiornikkullu annertunerusumik nunarsuarmioqatitsinnut qaninnerulerneq ilutigalugit inuiaqatigiinniit piumasaqaatinik, pisariaqartitsinernik kissaatinillu annertuunik Namminersornerullutik Oqartussat allaffeqarfialu aamma sunnersimaneqarput.

Taamatuttaaq kommunit nunallu immikkoortortakkaartumik suleqatigiiffiit inuussutissarsiutitigut ineriartortitsinermik sikkerartitsiffiupput. Nunap immikkoortuini ataasiakkaani kommunit akunnerminni suleqatigiinerisa sakkortuup tunniusimaffiusullu eqaatsumik, sakkortuumik iliuuseqarsinnaassuseqartumik aamma pisortat ingerlatsinerannik ingerlalluartumik annertusiartuinnartumik piumasaqartoqarnera aaqqiivigissavaa.

Naalakkersuisut anguniagaat

Innuttaasunut suliffeqarfinnullu naleqqiullugu pisortat allaffeqarfii nutaaliaasut kiffartuussinissamullu soqutiginnittut pisortat suliffeqarfisa ilisarnaatigissagaat Naalakkeruisut anguniagaraat.

Anguniagaq qanoq anguneqassava

Taamaattumik Namminersornerullutik Oqartussat allaffeqarfis-suani suliffeqarfissuup aaqqissugaanerata ineriartortinneqarnis-saanut suliniummik annertuumik Naalakkersuisut aallartitsini-kuupput. Suliniummi siunertarineqarpoq minnerunngitsumik kissaatigineqarmat innuttaasunut suliffeqarfinnullu naleqqiullu-gu suliffeqarfimmik nutaaliaasumik kiffartuussinissamullu so-qutiginnittumik pilersitsisoqaarnissaa.

Naalakkersuisut inuussutissarsiutit peqqinnartumik, assigiinn-gisitaartut niuernerpalaartumillu ingerlanneqartut ineriartortin-neqarnissaanik siuarsaanissamik kissaateqarpata, pisortatut oqartussat soorunami taamatut ineriartortitsinissamut kigaalla-qusersuisuutaanngillat.

Taamaalilluni suliniummi ilaatigut:

- allaffeqarfiup ingerlalluarsinnaassusia qitiutinneqassaaq allaffissornikkut aqutsinermi suleriaatsit aamma malittarisassatigut tunngaviit, inuiaqatigiit iluarsivigineqartarne-rannut ilanngunneqartartut qanorlu annertutiginersut misissoqqissaarneqarnerisigut
- naliliineq - qulaaniittup nanginneratut - inuiaqatigiinni inuunerup inuussutissarsiornerullu il.il. iluarsivigineqar-tarneranni inatsisitigut tunngavinnik aamma taamaalior-nerup annertussusaa pisariaqartinneqarnerisigut
- allaffeqarfiup suliassanik aaqqiissuteqartarnerata anner-tunerusumik paasiuminarsarneqarnissaa - aningaasaqar-nermut, pitsaassutsimut aamma imarisaanut tunngasut - taamaaliornikkut nukinnik suliniarfineqartunilu aqutsi-neq siulersuinerlu annertusarniarlugit. Tassani angu-niakkanik naammassisaniillu aqutsinerup atuutilernissaa

annertuumik pingaaruteqarpoq

- allannngortitsinissamat piareersimanissaq ammasuunis-sarlu annertunerusumik pilersinneqassapput kiisalu oqartussaaneq nukiillu pitsaanerulersillugit iliuuseqarnis-samat misissueqqissaarnerit allaffissuarfeqarfimmilu suliniutit aqqissuussaaneermik ingerlatsinikkut suliniutit ingerlassinnaaqqullugit.

Suliniut allaffeqarfiup ilarujussuani ingerlanneqarpoq ukiunilu aggersuni naammassineqassalluni.

Kiisalu Naalakkersuisut kajumissaarutigissavaat kommunit akornanni aamma nunap immikkoortuini suleqatigiinnerup annertusarneqarnissaa, tamanna aqqutigalugu qulakkerneqassamat pisortat allaffitsigut ingerlatsinerisa sapinngisamik pitsaanerpaamik inuussusissarsiornikkut kifartuussinikkut innutaasunut ataasiakkaanut pisinnaassuseqarnissaat.

4 Pisinnaasanik ineriartortitsineq - Ilinniartitaaneq suliffeqarnerlu

Ilinniartitaanermik suliffeqarnermillu ingerlatsinermi tunngaviusumik anguniagaasoq tassaavoq ullumikkut siunissamilu inuussutissarsiutini sulisut aalajaatsut, piukkunnaateqarluartut eqaatsumillu nikerartinneqarsinnaasut qulakkeerneqarnissaat.

Suliffeqarnermut tunngasuni ullumikkut oqimaaqatigiinneqarpoq, tassami sulisinnaasut amerlanerpaartaat suliamik ilinniagaqarsimasuunngimmata, inuussutissarsiutinili sulisut ilinniagaqarsimanermikkut piukkunnaateqartut annertuumik piummaneqarlutik. Taamatut oqimaaqatigiinneqarneq sulisunik avataaniit tikisitsisarnikkut, tamatumunngalu peqatigitlugu suliffissaaleqinerup qaffasissorujussuuneratigut erserpoq.

Oqimaaqatigiinneqarneq anguneqassappat inuussutissarsiutinut tunngasuni, ilinniartitaanermut tunngasuni suliffeqarnermillu tunngasuni ataqatigiissaagaasumik suliniuteqartoqarnissaa kiisalu sinaakkutassatigut piumasaqaataasut arlalissuit, soorlu isumaginninnermut ineqarnermillu tunngasut eqqarsaatigalugit, pitsanngorsaavigineqarnissaat piumasaqaataavoq.

Ilinniartitaanermik ingerlatsinerup ataatsimut isigalugu piukkunnassuseqarneq qaffassassavaa, meeqqat atuarfiannit aallartilluni, kiisalu sapinngisamik amerlanerpaat ilinniagaqarnissaannut kaammattornerisigut, soorlu EVU aqqutigalugu, peq-qissaasutut, nakorsatut il.il..

Suliffeqarnermut tunngasutigut ingerlatsinerup pisinnaasaqasutsimik ineriartortitsinermut peqataanera suliniuteqarfinnut pingasunut agguataarneqarsinnaavoq:

- \$ Suliffeqareersunik ingerlaavartumik pikkorinnerulersitineq
- \$ Inuusuttut suliffeqarnermut tunngasuni inissilluarnissaat qulakkeerniarlugu ataatsimut isiginnilluni suliniuteqar-

neq

§ Inuit ataatsimoortukkuutaat suliffissaaleqisut imaluunniit suliffissaaleqisinnaanermut uloriarnartorsiutinneqartut sammivilimmik suliniuteqarfigineqarnerat

Ilinniartitaanermut aamma suliffeqarnermut tunngasutigut ingerlatsiveqarfiit taakku marluk akornanni qanimut ataqatigiinneqarpoq, tassami suliffissaaleqisut suliniuteqarfigineqannginnerisa suliffissaaleqisut tulliit ingerlaannartumik pilersittussaammatiagit, ilinniartitaanermillu ingerlatsinnginnerup suliffissaaleqisut amerlanerulersittussallugit. Suliffissaaleqisut aamma isumaginninnikkut ajornartorsiuteqartut akornanni qanimut ataqatigiinneqarpoq. Isumaginninnikkut sinaakkusiunneqartut tamakkiisuunngippata meeqqat atuarianni meeqqat atuarnerminnik pitsaasumik ingerlatsiniarnissaat ajornakusoortuussaaq.

Nigaliliaq ajortoq taamaattoq kittoraruminaatsuvoq, suliffissaaleqisut sulisoriumaneqannginnerat pissutaanerpaalluni. Taamaattumik nigaliliaq taanna kittorarniarlugu sulisoriumaneqanngitsut taakku utaqqiisaagallartumik sulisoriumalersinniarneqartariaqarput, naak taamatut suliniuteqarneq annertunerusumik paasiuminarnerulersitsiniarnerup paarlattuutut isikkoraluartoq pisortallu inuussutissarsiornermi akuunerat eqqarsaatigalugit killup tungaanut noqitsisuugaluartoq.

Aammattaaq suliffissaaleqisut suliffeqarnermut tunngasunut pulaniarneranni akimmiffik annertoq tassaavoq akissarsiat ikinerpaaffiisa inuillu ataatsimoortukkuutaat taakku ataatsimut isigalugu tunisassiorsinnaassusiisa akornanni naapertuunneqannginnera.

4.1 Pisinnaasanik ineriartortitsineq inuussutissarsiutinik ineriartortitsinermut killiliussatut

Aningaasalersuisorpassuit eqqarsaatigalugit piukkunnaatilinnik soqutiginnittunillu sulisussarsisinnaaneq suliffeqarfiup sumi inissinneqarnissaanik toqqaaniarnermi aalajangiisuusartussavoq.

Ullumikkut sulisinnaasut amerlanersaat suliamik ilinniagaqarsimasuunngimmata sulisunut suliamik ilinniagaqarsimanngitsunut inuussutissarsiutitigut ingerlatanik pilersitsinissaq siunertaasariaqarpoq. Taamaattumik inuussutissarsiutitigut ingerlatsinermi anguniagaasariaqartuni takuneqarsinnaasariaqarpoq inuussutissarsiutitigut ingerlatsinissamut periarfissanik siunissaq qaninninnerusoq ungasippallaanngitsorlu eqqarsaatigalugit nunami namminermi sulisinnaassusillit neqerooruteqarsinnaalernissaat.

Pisinnaasaqassutsimik ineriartortitsineq suliffeqarnermut tunngasunik ingerlatsinermi aamma ilinniartitaanermik ingerlatsinermi neqeroorutinik piumanneqarneri naapertorlugit sukkulluunniit naleqqussarneqarsinnaasunik eqaatsunik ataqatigiittunillu neqerooruteqarnikkut qulakkeerpeqassaaq. Taamaattumik ilinniartitaanermut suliffeqarnermullu tunngasutigut naalakkersuinikkut suliniutit tamarmiusut ataqatigiissilluinnarlugit isigineqartariaqarput.

Sulisussanik pisariaqartitsineq immikkoortukkuutaanut assigiinngitsunut agguataarneqarsinnaavoq, soorlu peqqinissaqarfimmut, isumaginnittoqarfimmut, attaveqaatitigut pilersuinkullu atortorissaaruteqarnermut aamma allaffissornikkut aqutsinermut. Taakku tamarmik ataatsimoorutaat tassaavoq ullumikkut pisariaqartitsineq taamaattoq anguniakkanik sunik toqqaanerup kingunerigaa - ullumikkut anguniagassatut toqqagaq suliassaqarfinni amerlanerpaani Danmarkimi anguniakkap qaffaseqatigaa. Tamatuma kingunerisaanik suliassaqarfinni tamani tunisassiornermi, kiffartuussinermi aqutsinermilu sulisut ilinniartuarsimasut pisariaqartinneqarput. Inuussutissarsiornerup ilusilersugaaneramik siammaanerup sulisut amerlanerusunik pisinnaasaqarnissaat tamatigut piumasarisussaavaa, tamannalu siunissaq qaninnerusoq ungasippallaanngitsorlu eqqarsaatigalugit sulisunik avataanit tikerartitsinikkut kiisalu siunissaq ungasippallaanngitsoq ungasinnerusorlu eqqarsaatigalugit pisinnaasaqassutsimik ineriartortitsinerup annertusineqarneratigut aat-saat aaqqiivigineqarsinnaavoq.

Sulisunik pisariaqartitsinerup aamma sulisut piukkunnaateqarnerisa akornanni naapertuunneqannginneq ilungersortumik, si-visuumik ataavartumillu suliniuteqarnikkut taamaallaat annikillisinneqarsinnaavoq, ilinniartitaanerinnaq eqqarsaatiginagu, aammali pisinnaasaqassutsimik sutigut tamatigut piorsaaneq ineriartortitsinerlu eqqarsaatigalugit.

Pisinnaasaqassutsimik ineriartortitsineq tassaavoq suliniutit tamarmik ilisimasanik atuinermik siunertaqartumik piorsaaneermik siunertaqartut. Tassa pineqarput, meeqqat atuarfianni perorsaanikkut, pisinnaasatigut ilisimasatigullu sulinerit, ilinniartitaanerit, suliffimmi qaffariartuaarnissamik pilersaaruserit, ilinniaqqitsitaanerit annertunerusumillu ilinniagaqarnerit, sulianik allanik sungiusarnerit, piginnaanngorsaaqqinnerillu kiisalu aamma sulilersitsiniutit allat.

Naalackersuisut anguniagaat

Naalackersuisut anguniagaraat sulisut aalajaatsuunissaat, piuumassuseqarnissaat, piukkunnaateqarnissaat nikerartinneqarnissaminnullu eqaatsuunissaat. Tamanna inuit ataasiakkaat inuiaqatigiinni suliffinnik tigungminnissinnaanerminnut inuttut suliatigullu piukkunnaateqalersinneqarnerisigut kiisalu sulisut avataanit tikisinneqareersimasut pisinnaasaqassutsip ataatsimut isigalugu qaffassarneqarneratigut atorfissaarukkiartuaartinneqarnerisigut pissaaq.

Aammattaaq Naalackersuisut anguniagaraat siulersuinermik pisinnaasaqassutsip, aallartisaanermut pisinnaasaqassutsip kiisalu suliffeqarfinnik namminersortunik ingerlatsinissamut pisinnaasaqassutsip ineriartortinneqarnissaat, tassami ullumikkut pisor taasut ilarparujussui tassaammata sulisut tikisitat, suliffeqarfiimmi nutaat amerliartornerat annikitsuinnaammat.

Anguniakkat qanoq anguneqassappat

Pisinnaasaqassutsimik piorsaaneq suliassaqarfippassuarni pisariaqarpoq, tamatumaniilu piumasaaqataavoq ataasiakkaat namminneerlutik, taakku ilaqaataasa qaniginerusat, ilinniagaqarfiit

suliffeqarfiillu tamatumunna ataatsimoorlutik akisussaaffeqarnerminnik nassuerutiginninnissaat.

Suliffeqarnermut tunngasunik ilinniartitaanermillu ingerlatsinikkut suliniutit piummassinermut sanilliullutik eqaatsuunissaat Naalakkersuisut qulakkeerniarpaat. Sulisoqatigiikkuutaat tamarmik naleqqussarsinnaassuseqarnerat ingerlaavartumik pitsanngorsarneqartariaqarpoq, taamaaliornikkut inuussutisarsiuutini pingaarnerni kinguariartoqarneranut atatillugu ilusilersuineq pissutigalugu suliffissaaleqisoqalernissaa pinngitsoortinneqarsinnaaqqullugu.

Nassuerutigineqartariaqarpoq sulisut najugaqavissut ilinniagaqarnermikkut piukkunnaateqanngittuartillugit sulisunik avataaneersunik pisariaqartitsisoqartuartussaasoq. Aamma nassuerutigineqartariaqarpoq pisinnaasaqassutsinik sammivilinnik qaffassaannerup kisimiilluni pisariaqartitat tamaasa aqqqissinnaanavianngikkai.

Taamaattumik Naalakkersuisut suliniutiginiarpaat sulisut piukkunnaateqarnerannik annertusaanermut nukissat pisariaqartut annertussaaviujumaartussatut naatsorsuutigineqartunut sammitinneqartut pissarsiarineqarnissaat. Nunassitsiteriaaseq, nikirarsinnaassutsimut killiliissutit pioreersut kiisalu oqaatsitigut pisinnaasaqassutsip killiliissutai pissutigalugit taamatut annertusaaniarnerup siunissaq qaninnerusoq eqqarsaatigalugu nunatsinni inuiaqatigiinnut aningaasartuutaasinnaanera nassuerutigisariaqarpoq - Naalakkersuisulli isumaqarput tamanna pisariaqartumik aningaasaliinerusoq.

Pisinnaasaqassutsinik qaffassaaneq kiisalu ilinniartitsisinnaassuseqarnerup aamma inuussutissarsiornerup pisariaqartitaasa akornanni qanimut ingerlaavartumik ataqatigiinneqarnera pisortat kisimiillutik aqqiivigisinnaanngilaat, suliffeqarnermilu illuatungeriit qanimut suleqatigalugit aatsaat aqqiivigisinnaallugu. Suliffeqarnermut tunngasuni illuatungeriit sulisut ingerlaavartumik ilinniarteqqinneqartarnerannut annertunerusumillu ilinniartinneqarnerannut akisussaaffimmik tiguseqataassapput.

4.2 Ilinniartitaaneq

Pisinnaasaqassutsinik ineriartortitsineq anguniakkat pitsaasut siumungaaq aalajangersarneqareersimasut aallaavigilluinnarlugit pisarpoq, ataasiakkaat nukissaat aallaaviginagit. Tamatuma kingunerisinnaava arlallit misigissagaat siunertatut pitsaasutut aalajangersarneqarsimasut anguneqarsinnaanngitsut, imaluunniit nammineq nukittuffigisat ineriartortinneqanngitsut. Tamaattoqarneratigit inuit ilaat suliffeqarnermut tunngasut aamma inuiaqatigiit eqqarsaatigalugit mattunneqarsinnaapput suliffissaaleqilersinnaallutilluunniit.

Siamasissumik nunassitsitersimanagerup ilinniartitsisunillu ilinniarsimasunik pissarsiarterup ajornakusoornera pissutigalugu ilinniartitaanermut periarfissat pissusiviusut eqqarsaatigalugit naligiimmik agguataarsimanngillat.

Nunatsinni tamarmi atuartitsinermi pitsaassuseq atuartut kingusinnerusukkut ilinniakkamik naammassinnissinnaanerannut attatiinnassaganni ilinniartitsisunik ilinniarluarsimasunik amigaaqarneq akornutaavoq. Ilinniartitsisunik amigaaqarneq isorliunerusuni nunaqarfinnilu mikinerusuni malunnarnerpaa-voq, taakkunanilu atuartut ilinniagaqalersartut ikittuinnaasarlutik.

Inuit inuiaqatigillu aningaasaqarnerat eqqarsaatigalugit nukissat pioreersut atorneqassapput, taamaattumillu meeqqat tamarmik ilinniagaqarnissaminnut piviusorsiortumik periarfissaqartinneqassapput. Aqqutissanik nutaanik nassaarniarnissaq pingaartuuvoq.

Ungasissumit ilinniartitsinermik misileraaneq pissutsit taakku aaqqiivigineqarnissaannut immaqqa peqataasinnaavoq. Atuartitsinermut periarfissat inissisimanagerat Atuarfitsialammut atatilugu suliarineqartussaapput, aaqqiissutissatut periarfissat qulaajarneqarnissaat siunertaralugu.

Naalakkersuisut anguniagaat

Naalakkersuisut anguniagaraat meeqqat atuarfiat inuusuttut peroriartornerminni inuttut ilivitsutut, ataqpeqatigiittutut inuiaqatigiinnullu avatangiisiminnut ataqqinnittutut inerinnissaannut tunngavileeqataassasoq. Taassuma inuusuttut ilisimasassanik patajaatsunik tunngavissalissavai, taakku kingusinersukkut ilinniakkaminnik ingerlatsinernimmi suliffeqalernerminnilu eqqaatsuusinnaaqqullugit, kiisalu ilinniagassaminnik suliffissaminillu toqqaaniarnerminni qilorsosimannginnerusumik inissisimasinnaaqqullugit.

Aammattaaq Naalakkersuisut anguniagaraat ilinniartitaanerup qaffasissusiata nunani avannarlerni qaffasissuseq angumassagaa.

Taamattaaq Naalakkersuisut isumaqarput, atuarfiit arlaannaannulluunniit atanngitsut misilerarneraqarnerat il.il. meeqqat atuarfiannut taartaasinnaasutut ingerlanneqartariaqartoq. Tamatumunnga suliniutit suliniaqatigiiffinnit, namminersortunit il.il. ingerlanneqartariaqarput, assersuutigalugulu atuisut aki-liutaat tunngavigalugit ingerlanneqartariaqarlutik.

Anguniakkat qanoq iliorluni anguneqassappat

"Atuarfitsialaap" ineriartortinneqaneramik sulinermut ilaatillugu nangissutitullu suleriaqqinnissami tulliuttumi meeqqat atuarfiata ukkatarineqarneratigut pingaarnertut anguniagaq aallaavigineqassaaq.

Suliniuteqarnek makkununnga sammitinneqassaaq:

1. Meeqqat atuarfiata pingaarnerusutigut anguniagaanik isumasiueqqinneq, makku pingaartillugit isiginiarlugit:
 - \$ Inuuneq naallugu ilinniarneq - tassa ilinniarsinnaassuseqarnermut pisinnaassuseqarnek
 - \$ Qitiusumik ilisimasat pisinnaasallu (ilisimariikkat ilisarsisinnaanikkullu ilisimasat)
 - \$ Suliatiqut inuttullu piukkunnaatit (atuartup atua-

garsornikkut atuagarsornerullu avataatigut pisinnaasat pissarsiarissavai)

- \$ Inuiaqatigiit ilisimasaqarluartut inuunerlu nunarsuup sinneranut attaveqaleriartuinnarnermit sunnigaasoq
- \$ Inuttut ataasiakkaatut pisinnaasat annertunerpaamik ineriartortinneqarnerat suleqatigiinnermi peqataasinnaanermik ilaqartillugit
- \$ Atuartut ilusilersorluagaasumik sunullu tamanut tapissumik isummertarnerisa siuarsarneqarnerat
- \$ Inuussutissarsiornerup inuiaqatigiinnut atugassarititaanik sunniutaanillu paasinninnerup siuarsarneqarnera
- \$ teknologimik ineriartortitsinermut malinnaanissap pisariaqarneranik ilisimasaqarnermik paasinninnermillu siuarsaaneq.

2. Meeqqat atuarfiata nunatsinni, Danmarkimi nunarsuullu sinnerani oqaatsitigut attaveqatigiissinnaaneq eqqarsaatigalugu toqqammavik pajataatsoq pilersissavaa. Tamanna meeqqat atuarfianni oqaatsit pingasut atorlugit periuseqarluni ingerlatsinissamik piumasqaateqarpoq.
3. Atuarfimmi qaffasissutsinut assigiinngitsunut anguniakkat pitsaassutsimillu uuttuutit erseqqissut aalajangersarneqarnerat.
4. Atuarfiup pitsaassuseqarneranik atuarfiup iluani avataanilu ingerlaavartumik nalilersuineq. Nalilersuineq taanna pitsaassuseqartitsinerup ineriartortinneqarneranik nakkutilliinermi ineriartortitseqqinnermilu atorpeqassaq.
5. Atuarfik tamatsinnut akisussaaffinngortinneqassaaq (atuartut, angajoqqaat, pisortat, inuussutissarsiutit qinikkatullu aalajangiisartut)

Aammattaaq atuarfinik arlaannaannulluunniit atanngitsunik misiligutitut pilersitsisinnaanernut il.il. killiliussassat pisariaqartut pilersinneqassapput.

Ilinniartitaaneq siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu aningaasaliissuteqarneruvoq. Ilinniartitaanermut tunngasutigut sunniuteqarnerup inerittui aqagu takunavianngilagut, aatsaalli

siusinnerpaamik ukiut qulit imaluunniit taakkunannga amerlanerusut qaangiuppata takuneqarsinnaalerumaarput. Taamaatumik "atuarfitsialammik" ineriartortitsineq malinnaavigeqqissaarneqassaaq pisariaqarfiatigullu iluarsineqartarluni.

Nunatsinni ilinniartitaanerit inuussutissarsiutinut erseqqinnerusumik annertussusilerneqarnissaannut periarfissanik misissueqqissaarneq Naalakkersuisut piaarnerpaamik aallartinniarpaat.

Misissueqqissaarneq taanna suliffeqarnermut tunngasuni illuatungeriit aamma kommunini nunallu immikkoortuini oqartusaasut suleqatigalugit ingerlanneqassaaq.

Nunassitsiternermut nikerarsinnaanermullu tunngasut immikkut ittut ullumikkut atuuttut eqqarsaatigalugit misissueqqissaarnerup annertussusiliinissamik pisariaqartitat aaqqiissutillu ataasiakkaat kingunerisaannik aningaasartuutaasussat takutisavaat (matumani soorlu ilinniarfiit annertunerusumik qitiusumiilersinneqarnissaat, nunani allani ilinniarfiit annertunerusumik suleqatigineqalernerat kiisalu ungasissumiit atuartitsinermut periarfissat ilanngullugit eqqarsaatigalugit).

Aammattaaq ilinniarnersiutinik aaqqissuussinerup nutarterneqarnissaa Naalakkersuisut piaarnerpaamik aallartinniarpaat, ilinniakkamik aallartitsinissamik naammassinninnissamillu kajuminnarnerulersitsiniarneq siunertaralugu.

Suliatigut pitsaassuseqartitsineq annertussuseqartitsinerlu pillugit suliffeqarnermi illuatungeriit siunissami pitsaanagerusumik oqaloqatigineqartalernissaat qulakkeerniarlugu periarfissat Naalakkersuisut aamma naliliiffiginiaarpaat, matumani minnerungitsumik Suliffeqarneq pillugu Siunnersuisoqatigiit qitiusumillu ilinniartitaanernut ataatsimiititaliat atuuttut ullumikkut inissisimanerisa nukittorsarneqarnissaannut periarfissat eqqarsaatigalugit.

4.3 Suliffeqarnermut tunngasut

Sulisunik piukkunnaateqartunik piumassuseqarluartunillu pisarsisinnaaneq suliffeqarfiup sumi inissinneqarnissaanik aningaasaliisartut toqqaanissaannut aalajangiisuusussaavoq. Tamanna inuussutissarsiutininik ineriartortitsinermi inunnut nunap immikkoortuani najugaqartunut atugarissaartitsilernissamik pingaarnepaamik siursaaniarnermut atatillugu isigineqassaaq. Taamaattumik inuussutissarsiutitigut ingerlatsineq inuussutissarsiornermik ingerlatsinissamut periarfissanik nunap immikkoortuani sulisartut siunissaq qaninninerusoq ungasinnerusorlu eqqarsaatigalugu neqeroortigisinnaasaannik sapinngisamik annertunerpaamik takutitsisuusariaqarpoq.

Aammattaq akissarsiat tunisassiorsinnaassutsillu akornanni ataqatiinneqarneq isiginiarneqartariaqarpoq. Sulisut piukkunnaatillit - ataatsimut isigalugu pikkorissaaneq ilinniartitseqqinnerlu aqqutigalugit qulakkeerneqartut - tunisassiorsinnaassuttip annertusisinnaaneranut tunngaviupput, taamaalillutillu suliffeqarfiit sulisumik atugarissaarnissaat siunertaralugu akissarsiaqartitsinissaannut aamma tunngaviullutik.

Naalakkersuisut anguniagaat

Nunami maani sulisutigut nukissat aallaavigalugit pisinnaasaqassutsimik ineriartortitsineq annertunerusoq aalajangersimasumillu sammivilik Naalakkersuisut sulissutiginiarpaat. Tamanna makku aqqutigalugit pissaaq:

- \$ Ataasiakkaat pisinnaasaqassusiannik ineriartortitsineq sutigut tamatigut suliassaqarfiillu tamarmik iluanni anguniakkanik pitsaasunik aamma ataasiakkaat namminneq nukissaannik/nukittuffiininik aallaaveqassaaq*
- \$ Ataasiakkaani pisinnaasaqassutsimik piorsaarneq ingerlaavartuussaaq, inuuneq naallugu ingerlasussaaq*
- \$ Aaqqissuussaannikkut killeqarfiit aporfiillu piarneqassapput, ataasiakkaat pisinnaasaqassutsinik piorsaanerisa ineriartortitsinerisalu nukittorsarneqarnissaat ataqatigiissaarneqarnissaallu siunertaralugit, kiisalu nukissat annert-*

tunerpaamik pitsaanerpaamillu atorneqarnissaat siunertaralugu.

Anguniakkat qanoq anguneqassappat

Suliffeqarnermut tunngasuni iluarsaaqqinneq ingerlasoq nangilugu ingerlanneqassaaq, matumani makku ilanngullugit eqqarsaatigalugit:

- \$ Suliffeqarnermut tunngasuni illuatungeriit pissutsinut suliffeqarnermut tunngasut pisariaqartumi naleqqussarneqarnissaasa ingerlanneqarnissaannut peqataanissaminut pisussaaffeqarnissaminnullu qulakkeerunneqassapput
- \$ Suliffinnik ujarlerfik nuna tamakkerlugu atuuttoq piviusungortillugu atortuulersinneqassaaq sulisitsisut akissarsiaqarlutillu sulisartut suliffeqarnermut pissutsit tunngasut pillugit tamakkiisumik takussutissaqartinneqarsinnaaqqullugit
- \$ Inuusuttut suliffeqarnermut tunngasuni akuliutsinneqarnerat ilaatigut ilitersuinikkut suliniuteqarnerit pitsannogorsarneqarnerisigut pissaaq
- \$ Suliffeqalernissamut pikkorissartitsinerniluunnit peqataanissamut pilerisaarineq isumaginninnermi isumannaallisaatitut tunniunneqartartut allanngortiterneqarnerisigut pissaaq
- \$ Sulisinnaassuseqartut piukkunnaataannik katitigaanerannillu tunngaviusumik nalunaarsuisoqassaaq, kiisalu suliffeqarfiit pisariaqartitaat aamma nalunaarsorneqassallutik. Akissarsianut isumaqatigiissutinullu tunngasut suliffeqarfiit, aningaasaliisartut pisortallu imaaliallaannaq pissarsiarisinnaassavaat
- \$ Siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu suliffeqarfiit sulisunik kalaallinik sulisoqarumanerulissapput - Inatsisartut inatsisaat nr. 1 pissutiginaq - pisinnaasaqassuseqarnerulli pisariaqartinneqartup tigorianaanera pissutigalugu.

Sulisitsisut akissarsiaqarlutillu sulisartut peqatigiiffii/kattuffi

allat suleqatigalugit akissaasersuinerit nutaat pillugit qulaajaaneg ingerlanneqasaq, matumani angusat aallaavigalugit akissarsiaqartitsisarneq allallu ilanngullugit eqqarsaatigalugit.

Naalackersuisut aamma siunertaraat, nunarput avammut kiinertinniarlugu nunatut suliffeqarnermut tunngasut eqqarsaatigalugit ataatsimoortutut, internet aqputigalugu suliffissarsiortarfissuarmik pilersitsinikkut, aamma suliffinnik ataatsimoortumik neqerooruteqartarfikkut, soorlu pisortat suliffeqarfiillu internettimi ataatsimoorullugu quppernilerneqarnerisigut.

4.4 Ilisimatusarneq ineriartornerlu

Nunatsinni ilisimatusarnermi ineriartortitsinermilu ingerlatat immikkoortunut pingaarnernut pingasut agguataarneqarsinnaapput:

- \$ Nunatsinni pisortat ilisimatusarnermik ineriartortitsinermillu ingerlatsinerat
- \$ Namminersortut ilisimatusarnermik ineriartortitsinermillu ingerlatsinerat
- \$ Nunat allamiut danskillu nunatsinni ilisimatusarnerat

Pisortatigoortumik ilisimatusarneq (annikinnerusumik annertunerusumilluunnit) inuussutissarsiornermut sammitinneqartoq pingaartumik ASIAQ-mi, Ilisimatusarfimmi, Naatsorsueqqissaartarfimmi Pinngoritaleriffimmilu ingerlanneqarpoq. Issittumi teknologii pillugu qitiususaaq tamatumunnga annertuumik ilapittuutaasussaavoq.

Namminersortut ilisimatusarnermut peqataanerisa annertussusiannut nunatsinni suliffeqarfissuit pisariaqartinneqartunik aningaasaatillit ikittuinnaanerat pissutaavoq. Suliffeqarfiit ikituaraannanguit ilisimatusarnermut ineriartortitsinernullu ingerlataqarnikkut peqataanermit misilittagarput.

Tassani aamma ilaavoq ilisimatusarnerup ilaata nunatta avataani aallaaveqartoq, ilusilersuinerimik ingerlatsinerup oqaaser-

talersorneqarnerani annertuumik pingaaruteqarsinnaasoq, matunani inuussutissarsiornerup ineriartortinneqarnerani ingerlatsineq ilanngullugu.

Naalackersuisut anguniagaat

Naalackersuisut anguniagaraat ilisimatusarnikkut ineriartortitsinikkullu ingerlatat nioqqutissanik kiffartuussinermillu tunisaqartarnikkut, nukissat annertunerpaamik atorluarneqarnerisigut kii-salu ilisimasat tunngavigalugit nungukkiartuutaanngitsumik atuinermik annertusaanikkut siunissami isertitaqarnerulernissamut tunngavissanik pilersitseqataanissaq.

Anguniakkat qanoq iliorluni anguneqassappat

- \$ Ilisimatusarnermik ingerlatsinermi periusissaqarnissaq aaqqissugaanermi ingerlatsinikkut pingaarnerusutigut anguniakkanik mianerinnittoq
- \$ Ilisimatusartut akornanni aamma tulleriinneri malillugu ilisimatusartut suliffeqarfiillu akornnani attaveqaatit nu-taat
- \$ Ilisimatusarnikkut ineriartortitsinikkullu suliniutit sulias-saqarfimmi immikkut anguniagaasut anguneqarnissaan-nut peqataasut
- \$ Ilisimatusarnerup ilaa annertunerusoq kalaallinit ilisima-tusartunit peqataaffigineqarluni ingerlanneqassaaq
- \$ Inuussutissarsiornermi suliffeqarfiit atuarfiillu akornanni suleqatigiittoqarneratigut tunisassianik ineriartortitsineq

Ilisimatusarnikkut ineriartortitsinikkullu ingerlatat pisortanit aningaasalersorneqartut aamma illuatungaani inuussutissarsiu-tinik ingerlatsinermi periaatsit anguniakkallu pisariaqarneratut ataqatigiissaarivigineqarnissaat Namminersornerullutik Oqar-tussat akisussaaffigaat. Ukiuni aggersuni taamatut ataqatigiis-saarinerup nukittorsarneqarnissaa Naalackersuisut suliniutiginiar-paat.

4.5 Ilaqutariit akisussaaffiat

Nunatsinni ilinniartitaanerup ileqquliunneqarneraniit piffissaq sivikitsuinnaq ingerlasimavoq. Tamanna pissutigalugu ilinniartitaaneq inuusuttut ilarpassuisa meeqqat atuarfiannit pinngitso-orani naammassineqartussamit pissusissamisoortumik ingerlaqqinnertut misigineq ajorpaat, tassami qaniginerpaasatut ilaqtut aamma taamaaliornissamut tunngavissaqarsimanngimata. Ilinniartitaaneq tamarluinnangajammi pisortanit isumagineqarpoq.

Naalakkersuisut anguniagaat

Naalakkersuisut anguniagaraat ilinniartitaaneq pisinnaasaqassutsimillu ataavartumik ineriartortitsineq sutut pissusissamisuuginnartutut ilaqutariit isigilissagaat.

Anguniakkat qanoq anguneqassappat

Naalakkersuisut makku aallartisarniarpaat

\$ Paasissutissiiniarluni suliniuteqarneq aallartinneqassaaq, ilinniartitaanerup aamma pisinnaasaqassutsinik ingerlaavartumik ineriartortitsinerup pisariaqassusiat angajoqqaanut ilaqutariinnullu paasitinneqarnissaat siunertaralugu, kiisalu ataasiakkaat inuttut suliatigullu ineriartornerannut angajoqqaat ilaqutariillu akisussaaqataalersinneqarnissaat siunertaralugu

\$ atuarfinni, ilinniarfinni allanilu aalajangiiniartarnerni angajoqqaat peqataatinneqarnissaat (atuarfiit siulersuisuini, ilinniartitaanernut siunnersuisoqatigiinni il.il.).

\$ angajoqqaat atuartitseqataasutut ilitsersuisutullu peqataalersinneqarnissaat

5 Iliusissatut pilersaarut

Quppernemi uku siuliini siunnersuutini suliniutinillu erseqqissunik, tamarmik ataatsimoortumik siunertalinnik Naalackersuisut saqqummiussippot: Nunatsinni inuussutissarsiornermi annertusaanermut ineriartortitsinermullu sinaakkutassanik pitsaanerpaanik pilersitsitsoqassasoq, aningaasaqarnitta taamalu naalackersuinikkut allanut qilersorsimanginnittaa qulakkeerneqarnissaat siunertaralugu.

Siunnersuutit ataasiakkaat siunnersuutit erseqqissutut aamma siunissaq ungasinnerusug eqqarsaatigalugu suliniutit ilusilersorneqarsimappot. Suliniutit arlallit Naalackersuisut saqqummiussaata piviusunngortinneqannginnerminni misissueqqisaarfigneqarnissaat qulaajarneqarnissaallu piumasaqaataavoq. Siunnersuuterpassuit taakku siunissaq ungasinnerusug eqqarsaatigalugu sunniuteqassappata, tamatumani tunngaviumik aalajangiisuusug tassaavoq Inatsisartuni partiit akimorlugit pisariartinneqartumik naalackersuinikkut qanoq isumaqatigiitqarsinnaanera - inuiaqatigiit aqqissugaanerata pillugu iliusissatut pilersaarutit siunnersuut taamaallaat piviusunngortinneqarsinnaavoq ukiorpassuit ingerlaneranni ingerlaavartumik malersorneqartuaruni, naalackersuinikkullu ingerlatsinermi tapersorneqartuaruni.

Taamaattumik Naalackersuisut ukiumut ataasiarlutik Aningaasaqarnikkut ingerlatsineq pillugu nalunaarusiakkut siumut alloriarnerit iliusissatut pilersaarummi saqqummiunneqartunut sannilliullugit anguneqarsimasut naliliivigisarniarpaat, kiisalu anguniakkat suliniuteqarfiillu piffissap ingerlanerani aqqiissuteqarfigisarniarlugit, pisariaqarnera naapertorlugu.

Qularutigineqassanngilaq saqqummiunneqartut inuiaqatigiinnut kalaallinut allannguutini annertooujussuarnik nassataqarnissaat. Suliniutissatut siunnersuutigineqartut arlallit - minnerunngitsumik inuussutissarsiornermik siuarsaanermi aqqissuussinerit ilinniartitaanermillu ingerlatsinermi annertuumik suliniuteqarneq - akisoorujussuusassaappot. Tamatumunnga peqatigitillugu ukiuni aggersuni pisortat aningaasaqarneranni

pitsaasumik oqimaaqatigiinneqarnissaa Naalakkersuisut erseqqilluinnartumik anguniagarimmassuk aaqqissugaanikkut ingerlatsinermi suliniutit pisortat aningaasartuutaanni pingaarnersiulluni tulleriarinermik allanngortitsisoqarnissaa tamatuma kingunerisussaavaa.

Misissueqissaarnerit naatsorsuinerillu nassuiaatigineqarsimasut arlallit ukiuni aggersuni naammassineqariarpata aningaasartuutit aaqqissugaanikkut ingerlatsinermi pisariaqartut qanoq annertutiginissaat erseqqinnerulerumaarpoq. Tamanna paasinarsisereerpa pingaarnersiulluni tulleriarinerit pisariaqartut naammassiniassallugit Naalakkersuisut piareersimapput, inuiaqatigiinnut aningaasaliissutit taakku siuniusseq ungasinnerusooq eqqarsaatigalugu inerititaannik katersisinnaajumallutik.

5.1. Eqikkaaneq inerniliinerillu

Inuiaqatigiit aaqqissugaanerit pillugu ingerlatsinermi iliuusissanut pilersaarusiimi kaammattuuterpassuit imatut eqikkaarneqarsinnaapput:

1. Tapiissutit

- Pisortat tapiissutaasa nalunaarsorneqarneri
- Tapiissuteqarfiusartut tamaasa ataasiakkaarlugit misissueqqissaarfigineqarneri

2. Assigiimmik akeqartitsineq

- \$ Assartuinermit assigiimmik akitsuuteqartitsinerup aamma assartuinermit tapiissutit atorunnaarsinneqarnerat
- \$ Innaallagissap, erngup kiassanermullu akiliuutaasartut aningaasartuuterpiaasut tunngaanut allanngortiterneqarnerat
- \$ Nioqqutissanik akeqartitsinermi aaqqissuunneqarnerata allanngortinneqarnissaanut periarfissanik misissueqqissaarneq

3. Namminersortunut ingerlatassanngortiterineq

\$ Ingerlatseqatigiiffinnik ataasiakkaanik namminersortunngortiterinermi pitsaaqutinik pitsaannequtinillu misissueqqissaarneq

4. Ineqarneq, angallanneq pilersuinerlu

\$ Namminersortut annertunerusumik iniassialiortiternissaannut periarfissanik misissueqqissaarneq (nunaminertanik atugassiisarneq, sanaartorfigiuminarsaaneq, pisortat inissiaateqarnerisa allanngortiterneqarnera, tapiissuteqartarnermik aqqissuussinerit, sulisunut inissiat il.il.)

\$ Angallannermut tunngasuni paasiuminartumik unammillersinnaasumillu akitigut aqqissuussinissamut periarfissanik misissueqqissaarneq (imminut tapiiffigeqatigiittarneq, assignimmik akeqartitsineq, pisinnaasaqassutsimik atorluaaneq il.il.)

\$ Pilersuinermi suliffeqarfiit namminersortunngorsarneqarnissaannut imaluunniit namminersortut ammaaneqarnerunissaannik periarfissanik, tassunga ilanngullugu ingerlatseqatigiiffilorsinnaaneq, misissuineq.

5. Inuussutissarsiutinik siuarsaaneq

\$ Namminersornerullutik Oqartussat ingerlatanut namminersortunit aningaasalersorneqartunut tapiissuteqartarnerannut tunaartarisassat

\$ Aallarnissaasunut siunnersuinissamut periarfissanik pitsanngorsaaneq

\$ Akileraarutit akitsuutillut nunat tamat periaasiinik sanilliussisinnaanissaq naleqqussaasoqarsinnaaneralu siunertaralugit misissuineq (ingerlatseqatigiiffiit akileraarutaat, ataatsimoortumik akileraaruseruineq, agguagarsianit akileraarutit, suleqataasut piginneqataassutaat il.il.)

\$ Inuinnaat ileqqaaruteqarnerunissaannut periarfissanik siuarsaaneq pilerinarnerulersitsinerlu

\$ Unammilleqatigiinnermut Ataatsimiititaliap nukit-torsarneqarnera

- \$ Niueqatigiinnermi teknikikkut aporfinnik nalunaarsuineq atorunnaarsitsinerlu
- \$ Inuussutissarsiutit pillugit inatsisinik naleqqussaneq
- \$ Kalaallit inatsisaannik internet aqutigalugu sukkasuumik tamanut saqqummiussisarneq
- \$ Inuussutissarsiutit pillugit siunnersuinerup pitsaernerulersinneqarnissaanut periarfissanik misissueqqissaarneq (immikkut ilisimasaqalerneq, immikkut ilisimasallit peqataatinneqarnerat, kiffartuunneqar-nissamik isumaqatigiissutit, pisariinnerusumik ilusilersuineq il.il.)
- \$ Inuussutissarsiorneq pillugu suiunnersuisartut ingerlatseqatigiiffiit aqutigalugit nunat tamat akornanni aningaasaliisartunut suliffeqarfinnullu sammitinneqartumik niuerfinni tuniniaalluni paasisitsiniaaneq

6. Ilinniartitaaneq

- Meeqqat atuarfiata qitiutinneqarnera, meeqqat atuarfiata siunertaata nassuiaqqinneqarnera (inuuneq naallugu ilinniarneq, qitiusumik pisinnaasat, ataa-siakkaat pisinnaasaat isiginiarlugit, pingasuinnik oqaaseqarnermik aallaaveqarneq, anguniakkanut pitsaassutsinullu uuttuutit, avataanit/nammi-neq naliliineq il.il.)
- Atuarfinnik namminersortunik misiligutit pilersitsisinnanermut pisariaqartunik tunngavissiorneq
- Ilinniartitaanerit inuussutissariormut sammitinneqartut eqqoqqissaartumik annertussusilerneqarnissaannut periarfissanik misissueqqissaarneq
- Nunatsinni ilinniartitsisinnaassuseqarnerup annertusineqarnera
- Annertussusilersuineq pitsaassuseqartitsinerlu pillugit suliffeqarnermut tunngasuni illuatungeriinnut siunissami pitsaanerusumik attaveqarneq
- Sulisinnaassuseqartut piukkunnaataannik katitigaanerannillu tunngaviusumik nalunaarsuineq
- Akissaasersueriaatsit nutaat pillugit qulaajaaneq

- Ilisimatusarnermik ingerlatsineq inuussutissarsiornermut sammitinneqarnerusoq
- Ilisimatusarnerup pisortanit aningaasalersugaasup aamma inuussutissarsiornermik ingerlatsinerup akornanni pitsaannerusumik ataqatigiissaarineq
- Ilinniagaqarnermik sulinermi ilaqtuariit peqataatinneqarnerat

Inuiaqatigiit aqqissuussaannerat eqqarsaatigalugu iliuusissatut pilersaarutip timitalerneqarnera annerusumik aningaasanut inatsisaasartussat atorlugit pissaaq. Kapitalimi aallarniutaasumi allaaserineqartutut iliuusissatut pilersaarut ukiunut tulliuuttunut qulinut-femteninut naalakkersuinikkut aqqiissutissanik ineriikkanik imaqaanngilaq. Siunissaq suli ungasinnerusoq isigalugu aalajangersimasumik suliniutissat suussanersut pingaarnersiunerillu qanoq issanersut oqaatigissallugu suli ajornarneruvoq. Suliniutit ataasiakkaat qanoq annertutigineri aamma apeqqutaatinnagit anguniakkat piviusunngortinnissaannut naalakkersuinikkut pingaarnersiunerit apeqqutaalluinnartussaapput. Pingaarnersiulineq tamanna annerusumik aningaasanut inatsisit aqutigalugit pisassaaq.

Aningaasanut inatsisip suliarinera pingaartitanik qulequtaqartitsisalerneq suliniutissarpasuit ilusilersorneqarnerannut qanorlu pineqarnissaannut aqutissat ilagaat, ukiut aningaasagarnermut inatsiseqarfiusut ataasiakkaat akornanni ataqatigiilluinnarnermik kinguneqartussaq. Ukiuni ataatsimi pingaartitasatut aalajangiutat pisariaqarpoq ukiuni tulliuuttuni malitseqartinneqartarnissaat iluarsineqartarnissaallu, taamatullu aamma ukiuni allani pingaartitanut ataqatigiissinneqartarnissaat.

Assersuutigalugu 2001-imut Aningaasanut inatsisissatut siunnersuummi pingaartitatut qulequtsiunneqarput Imaatigut usinik assartuineq, ineqarneq ilinniartitaanerlu. Qulequttat tamarmik 2002-mut Aningaasanut inatsisissamut siunnersuusiornermut atatillugu assigiinngitsutigut malitseqartinneqartussat.

Tamanna aallaavigalugu 2002-mut Aningaasanut inatsisissamut siunnersuusiornermut atatillugu Naalakkersuisut siunertaraat

makku pingaartinneqassasut:

- Isumaginninnermut suliffeqarnermullu tunngasut
- Assigiimmik akeqartitsineq, tassunga ilanngullugu aningaasartuutiivit paasiuminartunngorsarneqarnissaat (assartuinermi, umiarsuartigut ilaasunik angallassinermi, nioqqutissanik pilersuinermi aamma innaallagissamik, imermik kiammillu pilersuinermi)
- Imaatigut assartuineq Ineqarnerlu (AI 2001-ip malitseqartinneqarnera)

Ukiuni tulliuuttuni suut pingaartinneqarnerunissaannut taamanikkut aningaasaqarniarnikkut naalakkersuinikkullu pissutsit nalilersorneqarneri aalajangiisuusariaqarput, qulequttalli ukusinnaapput:

- Ingerlatseqatigiiffiit Namminersornerullutik Oqartussat pigisaasa namminersortunut ingerlatassanngortiortorneri
- Tapiissuteqartarnej, tapiiffiqeqatigiittarnerup peerneqarnissaa ilanngullugu
- Akileraartarnermut akitsuusiisarnermullu tunngasuni naleqqersuilluni misissueqqissaarneq tunngavigalugu immaqqa akileraariaatsimik nutarterineq
- Atlantikoq ikaarlugu qulaallugulu angallannerup unammilleqatigiinnermut ammaanneqarnera
- Namminersortunut ingerlatassanngortitsiortorneq
- Pisortat suliaasaataasa allanut suliariumanittussarsiuunneqartalerneru